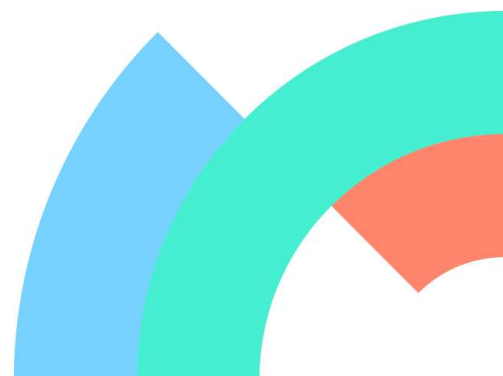
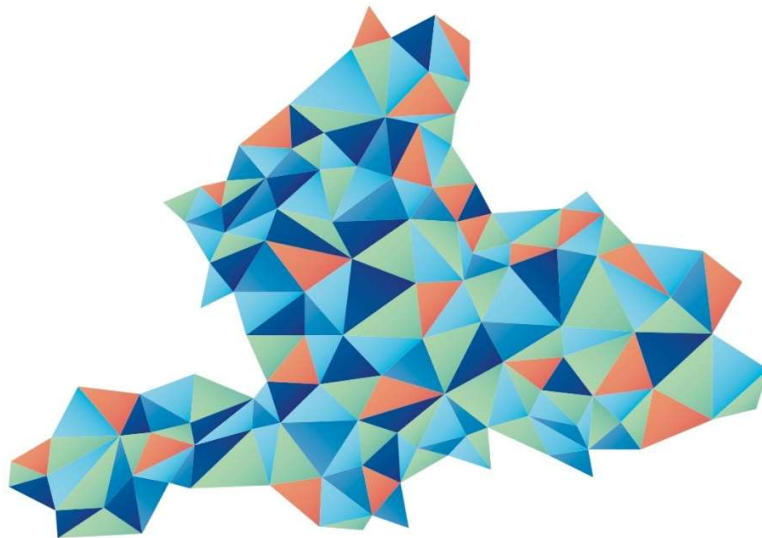

Gemeenten van de Toekomst?

De klimaatbestendigheid van de Gelderse coalitieakkoorden

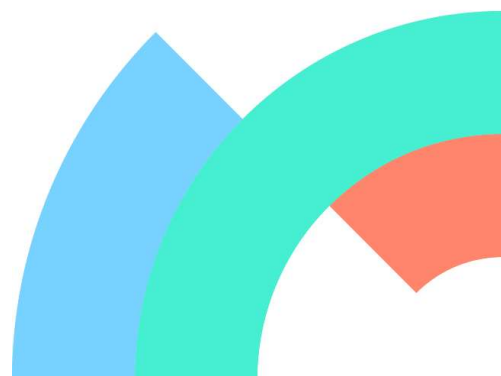
Juni 2018

AUTEUR:
Thijs de la Court

GEMEENTEN VAN DE TOEKOMST? DE KLIMAATBESTENDIGHEID VAN DE GELDERSE COALITIEAKKOORDEN

Met de totstandkoming van de collegeakkoorden analyseerde het team van het Gelders Energieakkoord de teksten, vergeleek ze met de akkoorden uit 2014 en verdeelde 20 te scoren punten zodat een volledig en breed overzicht ontstond van de ambities die de Gelderse onderhandelaars per gemeente aan het papier hadden toevertrouwd. Voor u ligt van deze analyse het resultaat.

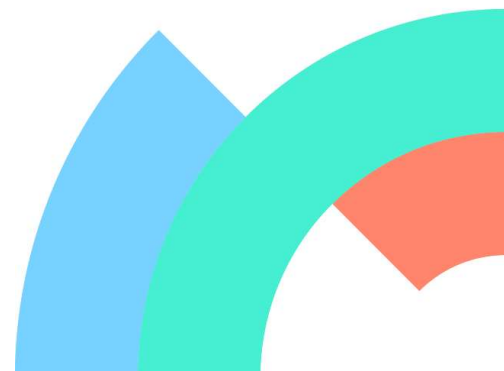
SAMENVATTING EN HOOFDBEVINDINGEN

Wat zeggen de kersverse besturen van de Gelderse gemeenten over hun energie- en klimaatbeleid? Dat brengt het Gelders Energieakkoord in beeld met deze rapportage, waarin 52 van de coalitieakkoorden uit 2014 en 48 recente coalitieakkoorden uit 2018 uit de provincie Gelderland zijn geanalyseerd. Aan de hand van een groot aantal punten zijn alle coalitieakkoorden nauwkeurig geanalyseerd. Daaruit volgde een onafhankelijke waardering Hoofdthema's waar op de analyse plaatsvond waren 'warmte/energieplan', 'regionale samenwerking', 'voorbeeldfunctie', 'communicatie en samenwerking', 'bedrijven en wijken' en 'overig'.

In dit onderzoek is vooral geleund op teksten van coalitieakkoorden. Regelmatig is ook gekeken naar de achterliggende beleidsstukken, zeker als in het akkoord daarnaar verwezen werd. Daar waar de aandachtspunten niet concreet werden benoemd hebben we aangegeven dat er in het collegeakkoord geen bestuurlijke bevestiging en doorontwikkeling is. Wel gaven we in sommige gevallen dat er aandacht is in de uitvoering. We zijn ervan overtuigd dat er regelmatig 'achter' de akkoorden méér gebeurt dan we kunnen waarnemen. De analyse richt zich echter op de *bestuurlijke aandacht* voor klimaat- en energiebeleid. Iedere vier jaar wordt een nieuw college geformeerd, vaak een moment van heroriëntatie en specifieke focus. Die focus hebben we geanalyseerd en in beeld gebracht.

Samenvattend kan gesteld worden dat het gemeentelijk klimaatbeleid zich snel aan het ontwikkelen is. Hoewel het hier vooral gaat om de graadmeter 'bestuurlijke aandacht' is het opvallend dat deze met een factor 4 is toegenomen sinds 2014. In alle Gelderse coalities wordt aandacht besteed aan de thematiek. Tegelijk kan vastgesteld worden dat de aandacht en uitwerking vooral gaat naar algemene uitspraken en doelen. Gemiddeld halen de nieuwe coalities minder dan 50% van de te behalen punten. Dat wordt vooral veroorzaakt door het formuleren van algemene intenties, waarbij concrete doelen en maatregelen ontbreken. De totale omvang van de uitdaging is bij de nieuwe coalities vaak nog niet in beeld.

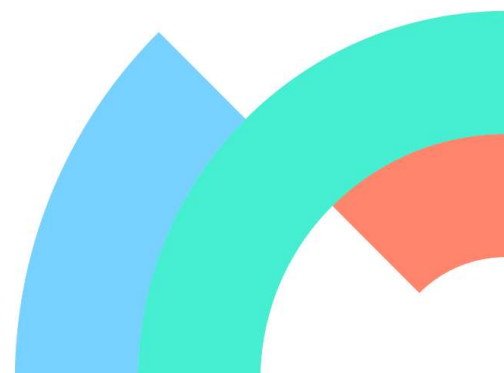
Opvallend is dat de hoogst scorende gemeenten niet de grootste gemeenten zijn, zoals vaak verondersteld wordt. Ook kleine, en zeker middelgrote gemeenten, kunnen hoog scoren en vrijwel alle elementen van beleid uitwerken naar doelen en maatregelen.

Ook opvallend is dat, hoewel ruim 60% van de besturen melding maakt van planvorming op energie- en klimaatbeleid, slechts 37% daaraan concrete doelen op de korte en middellange termijn (2023/2030) koppelt. Dit terwijl de gemeenten (de VNG) in het landelijk klimaatakkoord het aanbod doen om binnen déze collegeperiode een dergelijk kwantitatief onderbouwd plan voor élke gemeente en elke regio gereed te maken. Zodat de opgave voor opwekking van duurzame energie, energiebesparing en de gastransitie in de gebouwde omgeving ook in harde cijfers en in concrete planning vastgelegd wordt.

Dergelijke uitgewerkte plannen zijn momenteel schaars, terwijl alle ruim 50 Gelderse gemeenten en alle 6 regio's dit op korte termijn moeten gaan realiseren. Dat zullen de gemeenten overigens in nauwe samenwerking met bedrijfsleven én maatschappelijk middenveld uitvoeren.

Deze concrete en kwantitatieve uitwerking vraagt bestuurlijk om extra focus en aandacht. De uitwerking van de coalitieakkoorden naar de begroting in het najaar van 2018 biedt goede kansen voor gemeentes om het klimaatbeleid op dat vlak te versterken.

1. INLEIDING

Het Gelders Energieakkoord kwam tot stand kort na de verkiezingen van 2014. Het initiatief ontstond vanuit het besef dat samenwerking tussen overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven een voorwaarde voor stevig klimaat- en energiebeleid is. De bundeling van kracht, bij de ondertekening van de eerste 100 partners in maart 2015, werd vertaald in concrete programma's op het gebied van regionale samenwerking, wijken van de toekomst, bedrijven(terreinen) van de toekomst, mobiliteit en, recent, landbouw en duurzaam grondgebruik.

Het Gelders Energieakkoord is, nu met meer dan 200 partners, 24 overlegtafels en 500 betrokken deskundigen méér dan een 'praatcircus'. Ze gaat voor concrete resultaten:

- Energiebesparing 1,5 % per jaar;
- In 2020 wordt 14 % van de gebruikte energie duurzaam opgewekt;
- In 2023 wordt 16 % van de gebruikte energie duurzaam opgewekt;
- In 2035 is de gebouwde omgeving van het (aard)gas af en CO2 neutraal
- Groei van 1.800 banen als gevolg van de energietransitie tussen 2016-2020;
- 55% CO2 reductie in 2030
- 100% CO2 reductie in 2050

In dit werk spelen gemeenten een belangrijke rol. Want op dát niveau wordt handen en voeten gegeven aan het klimaat- en energiebeleid. Het is in de wijken dat verduurzaming plaats vindt, bijvoorbeeld door isolatie van woningen of zonnepanelen op huizen en bedrijven. Het zijn concrete bedrijven en bedrijventerreinen waar investeringen in energie-efficiency zijn te vinden, waar de restwarmte wordt opgevangen en ingezet voor de warmtevragen van de burens. Het zijn gemeenten die met hun duurzame koopkracht de markt beïnvloeden, die het goede voorbeeld geven. Dan doen gemeenten vooral met hun burgers en bedrijven sámen. Want de opgave van verduurzaming is vooral van ons allemaal!

Tijdens een bruisende markt formuleerden de ruim 600 deelnemers van het GEA-congres in januari 2018 een advies aan de lokale politiek.

- Ten eerste moet een gemeente een energie/warmteplan maken, heel concreet. Liefst in stappen van 2023, naar 2030 naar 2050.
- Ten tweede zal de gemeente in de regio de kracht van samenwerking moeten vinden. Bijvoorbeeld om met elkaar te kijken hoe de duurzame energie opgewekt kan worden, zo concreet mogelijk. Dus waar komen de windmolens en zonnepanelen?
- Ten derde laat de gemeente het voorbeeld zien. Door zélf, in gebouwen en organisatie, zo snel mogelijk CO2 neutraal te worden.

- Ten vierde zet de gemeente in op communicatie en samenwerking. Door de kracht van haar energieke samenleving te mobiliseren.
- Ten vijfde geeft de gemeente met haar partners vorm aan de energietransitie van wijken en bedrijven(terreinen).

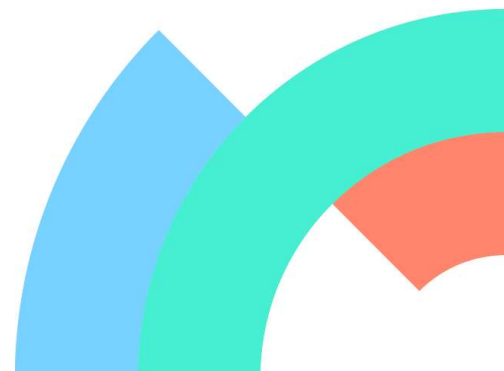
Alle Gelderse raadsleden kregen voor de verkiezingen een brede oproep waarin deze onderwerpen werden benoemd. En alle onderhandelaars ontvingen na de verkiezingen een uitgebreide toelichting. GEA-voorzitter Asje van Dijk kondigde aan het college met de meest stevige en duidelijke ambitie in de bloemen te zetten.

Met de totstandkoming van de collegeakkoorden analyseerde het team van het Gelders Energieakkoord de teksten, vergeleek ze met de akkoorden uit 2014 en verdeelde 20 te scoren punten zodat een volledig en breed overzicht ontstond van de ambities die de Gelderse onderhandelaars per gemeente aan het papier hadden toevertrouwd. Voor u ligt van deze analyse het resultaat.

2. EEN COALITIEAKKOORD

Op de avond van de verkiezingsuitslag is het in elke gemeente meestal wel duidelijk: de grootste fractie gaat de onderhandelingen voor een nieuw college starten. Vaak door eerst een 'informateur' uit te nodigen die met alle fracties spreekt en de meest waarschijnlijke en stabiele samenstelling van een coalitie voorstelt. Daarna gaan de meeste coalities in spé met een formateur in zee. Gezamenlijk werken ze een tekst uit die de belangrijkste opgaven voor de komende jaren vastlegt en vaak uitspraken doet over prioriteiten en de verdeling van middelen.

Elke onderhandeling volgt haar eigen pad. Sommige onderhandelingen gaan voor een 'raadsakkoord', waarbij de hele raad en vaak ook brede sectoren uit de samenleving betrokken zijn. Soms wordt er in openbaarheid onderhandeld door toekomstige coalitiegenoten, zodat het een open en transparant proces wordt. Maar in de meeste gevallen worden de onderhandelingen in relatief kleine en besloten kring gevoerd waarbij ambtelijke documenten en teksten uit verkiezingsprogramma's de basis vormen voor het beleid van de komende vier jaar.

Sommige coalitieakkoorden beperken zich tot hoofdlijnen, die later uitgewerkt worden in een college- of raadsprogramma. Veel coalitieakkoorden zijn echter documenten waarin hoofdkeuzen van beleid worden uitgewerkt, waarin al een voorschot wordt genomen op voorjaarsnota en begroting. Dat zijn beleidsrijke documenten waarmee in de uitvoering sterk rekening wordt gehouden. De raadsfracties, in ons duale stelsel, rekenen er ook op dat die keuzen worden uitgewerkt naar de praktijk. Veel coalitieakkoorden bieden dan ook concrete keuzen waarop een nieuw college haar prestaties wil laten toetsen.

Tegelijkertijd zijn coalitieakkoorden in tijd en bereik beperkt. Regelmatig zijn de hoofdlijnen zó algemeen dat beleidskeuzen nauwelijks zichtbaar zijn. Vaak wordt lopend beleid maar beperkt benoemd. Dan lijkt het of een onderwerp niet aan de orde is, maar blijkt in het bestaand beleid wél een belangrijke rol te spelen. Het kan een politiek/bestuurlijke keuze zijn om onderwerpen niet scherp te benoemen, maar er in de praktijk wel aandacht aan te besteden.

Bij de start van een college speelt het coalitieakkoord een belangrijke rol. De praktijk leert dat de dynamiek van de dag er voor zorgt dat het geen vastliggend contract is dat zaken tot in detail vastlegt. Het is een 'verklaring' van partijen en bestuurders die elkaar vinden en hoofdlijnen van beleid noteren. Dat maakt de analyse van de coalitieakkoorden tot een analyse van die momentopname.

In die context kijken we hoe klimaat- en energiebeleid in de coalitieakkoorden is verwerkt. Er hoort dus een disclaimer bij: coalitieakkoorden zonder veel tekst over dit beleidsonderwerp hoeven niet te resulteren in een achterstand op dat beleid. Toch wordt in een coalitieakkoord wel benoemd wat bestuurders op dat moment belangrijk vinden. Soms tot wel twintig pagina's uitonderhandelde tekst met duidelijke uitspraken rondom grote thema's als zorg, veiligheid of wonen. Klimaat- en energiebeleid is ook zo'n groot thema. De teksten van de akkoorden bieden een goede mogelijkheid om te analyseren of dit thema voldoende prioriteit heeft gekregen.

HET COALITIEAKKOORD VERSUS DE UITVOERINGSPLANNEN

De resultaten van onze analyse zijn aan alle Gelderse gemeenten voorgelegd ter controle. Dat leverde van een aantal ambtenaren en portefeuillehouders stevige reacties op. Onder andere omdat een akkoord op hoofdlijnen is gericht en bestaand of voorgenomen beleid niet uitgebreid hoeft te benoemen. In sommige gevallen wordt ook aangegeven dat een beleidsveld al zó vanzelfsprekend is (bijvoorbeeld de voorbeeldfunctie van de gemeente) dat ze niet genoemd hoeft te worden. Waar we deze reacties kregen hebben we ze ook in de analyse benoemd. Maar hoe kunnen we teksten van college-akkoorden dan waarderen?

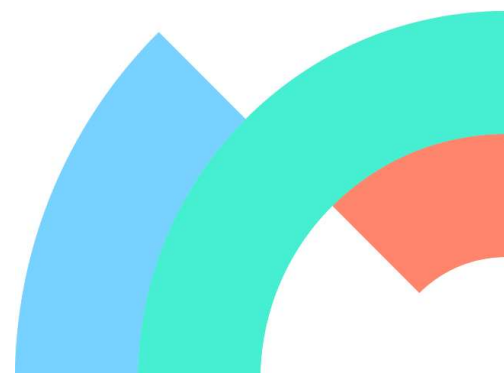
Er zijn, schematisch, vier keuzen.

- Een coalitieakkoord kan op hoofdlijnen zeer algemeen zijn. Maar in de uitvoering kan de gemeente heel specifiek en ambitieus zijn. Dit betekent dat de GEA analyse de status van beleid dan waarschijnlijk onderwaardeert.
- Het algemene akkoord klopt met een beperkte invulling van de uitvoering. De GEA analyse klopt dan.
- Een coalitieakkoord kan ook heel specifiek zijn en dus doelen en uitvoering concreet benoemen. Dat hoeft in de praktijk niet zo door te werken. Het kan zijn dat de uitvoering in de praktijk nog wat summier is. De GEA analyse overwaardeert de status van beleid dan.
- Een coalitieakkoord is heel stevig en er is een volledig uitvoeringsplan aan gekoppeld. De GEA analyse waardeert de status van beleid dan behoorlijk.

	Algemeen akkoord, alleen hoofdlijnen	Uitgewerkt akkoord, specifiek
Beperkt uitvoeringsprogramma	De GEA analyse waardeert de status van beleid behoorlijk goed	De GEA analyse overwaardeert de status van beleid waarschijnlijk
Specifiek uitvoeringsprogramma	De GEA analyse onderwaardeert de status van beleid waarschijnlijk	De GEA analyse waardeert de status van beleid behoorlijk goed

We weten dat een aantal gemeentes aan de slag zijn met concrete en ambitieuze uitvoeringsprogramma's. Dit najaar maken we ook een analyse van deze uitvoeringsprogramma's en begrotingen, zodra alle gemeentes deze vervolgstap op hun coalitieakkoorden gereed hebben. Uiteindelijk gaat het natuurlijk om de uitvoering en het maken van meters in besparing én opwekking van duurzame energie. Voor een aantal gemeentes zal de analyse dan veel positiever uitvallen, omdat er in de uitvoering meer aandacht en focus voor energie- en klimaatbeleid is dan het akkoord aangeeft.

Onze vooronderstelling is echter dat een sterk en gespecificeerd bestuursakkoord noodzakelijk is. Immers, een specifiek en ambitieus uitvoeringsprogramma laat zodanige uitdagingen zien dat stevige bestuurlijke keuzen onvermijdelijk zijn.

Bijvoorbeeld: de noodzakelijke snelheid van de verduurzaming van de bestaande bouw is zó groot dat in elke gemeente in déze collegeperiode álle bewoners hiermee te maken krijgen. De gemeente zal met haar inwoners, woningcorporatie, de netbeheerder en andere partijen, een wijkgericht warmteplan moeten maken waaruit blijkt welke warmteopties gekozen worden om van het aardgas af te gaan. Gekoppeld aan dat warmteplan komen processen op gang, met wijken/wijkbewoners en daaruit komen investeringsprogramma's voort. De impact daarvan zal achter elke voordeur te voelen zijn.

Hetzelfde geldt voor de opwekking van duurzame energie. In 2023 zal dat om 16% van de totale opwekking gaan, iets minder dan een factor 4 van de huidige duurzame opwekking. In 2030 gaat het om tussen de 30 en 40% van de totale opwekking van energie. De invulling hiervan zal álle beschikbare daken in een gemeente raken (zonne-energie) en veel buitengebied (zonne- en windparken). De voorbereidingstijd van dergelijke trajecten is stevig. De opgave voor 2023 zou nu wel in de 'pijplijn' moeten zitten terwijl in déze collegeperiode de opgave voor 2030 in de 'pijplijn' gezet moet worden.

We verwachten dan ook dergelijke verwijzingen terug te vinden in de uitvoeringsplannen, met specifieke en concrete stappen. De maatschappelijke en bestuurlijke keuzes rondom energie- en klimaatbeleid worden immers nog vaak onderschat.

3. HOE ANALYSEERDEN WE?

We hebben alle beschikbare coalitieakkoorden van 2014 én 2018 gelezen en langs een lijst van onderwerpen gelegd die uit de speerpunten van het jaarcongres van het Gelders Energieakkoord in februari 2018 naar voren kwamen. Elk onderwerp werd nader uitgesplitst in herkenbare punten die we in de teksten hoopten terug te vinden. Die 'scoorden' we. In totaal waren twintig punten te verdelen. Dat levert ons pér thema én voor het totaal een inzicht op van wat in elk coalitieakkoord werd benoemd en wat het verschil tussen 2014 én 2018 was.

Al deze gegevens werden in één verzameltabel gebracht waarin voor elke gemeente voor 2014 én 2018 de totale score werd opgenomen én de scores voor de zes subthema's: warmte/energieplan, regionale samenwerking, voorbeeldfunctie, bedrijven/wijken van de toekomst en overig. Hierdoor ontstond een totaaloverzicht dat het mogelijk maakt de gegevens te analyseren.

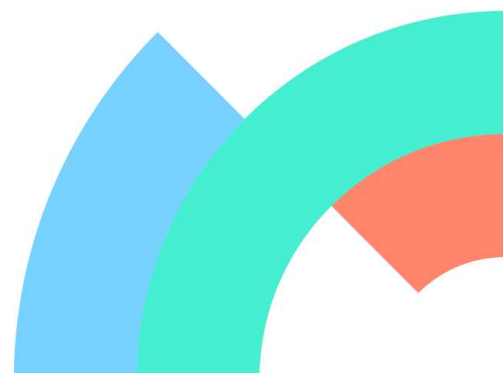

In de analyse keken we naar de volgende vragen:

- Wat zijn de verschillen tussen 2014 en 2018?
- Zijn die verschillen ook toe te wijzen aan bepaalde beleidsthema's?
- Wat zijn de kenmerken van gemeenten die verschillend scoren?
- Hoe worden de beleidsthema's – er zijn verschillende vragen in beantwoord – concreetiseerd?
- Kunnen we algemene conclusies trekken over de ontwikkeling van het beleidsveld 'klimaat- en energiebeleid' bij de Gelderse gemeenten en hun plek in de coalitieakkoorden?
- Zijn de coalitieakkoorden een goede afspiegeling van de bestuurlijke aandacht die het thema klimaat- en energie in de Gelderse gemeenten krijgt?

Per vraag geven we kwantitatief én geografisch overzicht/inzicht in de resultaten.

In deze tabel de verdeling van de scores:

GELDERS ENERGIEAKKOORD

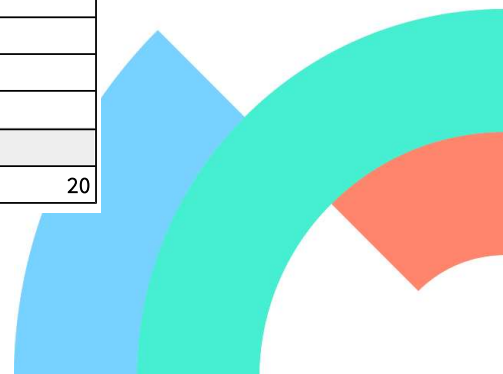
Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

	Te behalen punten
Energie- en warmteplan	
Noemen van het plan	1
Samenhang (andere beleidsvelden verbinden)	1
Benoemen samenwerking	1
Benoemen doelstelling 2023 en/of 2030	1
Subtotaal	4
Regionale samenwerking	
Benoemen van samenwerking in de regio	1
Benoemen taakstelling wind en zón	1
Benoemen samenwerkingspartners	1
Subtotaal	3
Voorbeeldfunctie	
Benoemen voorbeeldfunctie	1
Concretiseren naar bedrijfsvoering/werkvelden	1
Benoemen instrumenten (zoals CO2 prestatieladder)	1
Subtotaal	3
Communicatie & samenwerking	
Communicatieplan benoemd	1
Versterking energie samenleving benoemd	1
Energjeloket benoemd	1
Subtotaal	3
Bedrijven/wijken van de toekomst	
Bedrijven benoemd	1
Wijken/gastransitie benoemd	1
Uitwerking Wet. Milieubeheer/omgevingdiensten/bedrijven	1
Uitwerking Wijk van de Toekomst	1
Subtotaal	4
Overig (vanuit o.a. de volgende mogelijke punten), 3 punten te behalen	3
Sterke keuze zonneparken/windparken/ samenwerking	
Actief beleid op energiescans e.d. bedrijven	
Ruimtelijke processen voor energie	
Open warmtenetten	
Toekomstvisie duurzaamheid/klimaat	
adaptatie, inspelen op veranderend klimaat	
businesscases in verduurzaming benoemen	
duurzame mobiliteit	
Subtotaal	
Totaal	20

Gemeenten van de toekomst?

De klimaatbestendigheid van de Gelderse coalitieakkoorden

Pagina 11

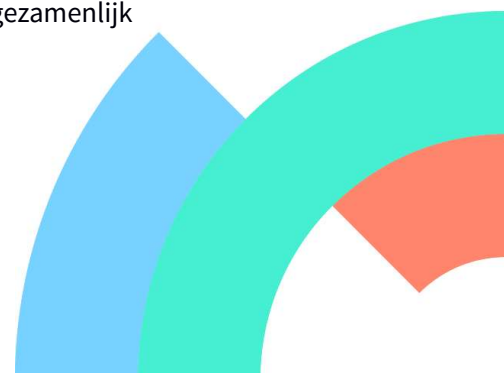

4. DE TOTAALSCORES

Het klimaatvraagstuk is één van de grote maatschappelijke thema's van deze eeuw. De impact, zowel op het gebied van energiebesparing, opwek van duurzame energie, slimme infrastructures en aanpassing aan een veranderend klimaat is zeer groot. Ze zal achter elke voordeur gevoeld worden als bijvoorbeeld het aardgas uit ons systeem zal verdwijnen en we met o.a. warmtenetten en warmtepompen, met goed geïsoleerde woningen die gekoppeld zijn aan energieopslag en slimme regeltechniek, onze wijken en buurten verduurzamen.

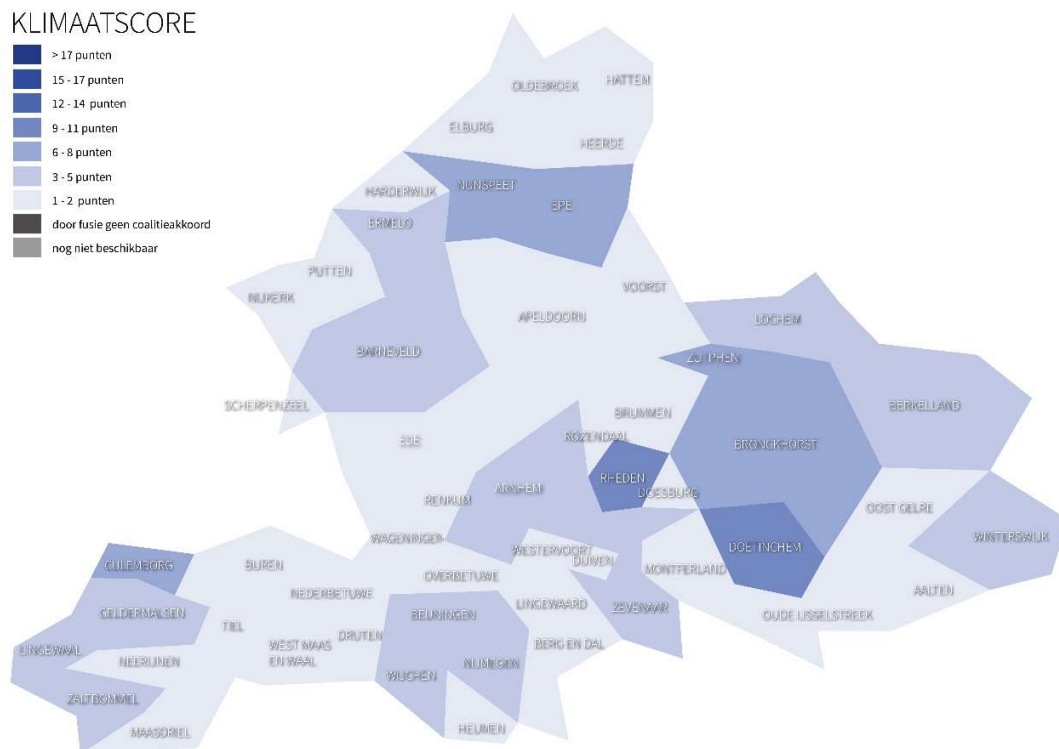
De gemeenten verbinden zich via hun koepel, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ook aan een zeer stevige ambitie. Voor de korte termijn (2020/23) deed de VNG dat in het kader van het SER Energieakkoord. Nu, in de onderhandelingen van het Klimaat- en Energieakkoord, worden zaken nog veel concreter en steviger. Gemeenten zullen warmteplannen ontwikkelen, zich regionaal met energie- en klimaatstrategieën verbinden, hun partners in de energieke samenleving (zoals energiecoöperaties en samenwerkend bedrijfsleven) opzoeken en gezamenlijk plannen ontwikkelen. Ze zullen mét bewoners en hun partners investeren in de aardgastransitie van woonwijken naar CO2 neutraal. Met het bedrijfsleven investeren in versnelde energie-efficiency én besparing, door bijvoorbeeld gezamenlijk de Wet Milieubeheer uit te voeren. Gemeenten zullen, al was het om geloofwaardig te zijn, hun voorbeeldrol oppakken en hun eigen vastgoed versneld CO2 neutraal maken, duurzaam inkopen en transparant zijn over hun CO2-emissies. En natuurlijk zullen de gemeenten ook investeren in aanpassing aan het veranderend klimaat. Zodat de waterafvoer het zal houden als zware regens riolen vullen. Of koelte bieden als hittegolven leiden – zeker voor kwetsbare groepen – tot riskante hitte-eilanden in een verstedelijkte omgeving. Gemeenten bereiden zich voor op de transitie naar emissieloos verkeer, bv door vooruit te investeren op een goede laad-infrastructuur voor elektrische auto's, stimuleren van elektrische deelauto's en het faciliteren van fiets, openbaar vervoer en goede bereikbaarheid én toegankelijkheid van voorzieningen.

Dat vraagt om stevige investeringen die voor veel gemeenten nieuw zijn. Investeringen die de komende vier jaar, dus de komende collegeperiode, aan de orde zijn. Alleen al om de 16% duurzame energieopwekking in 2023 te halen, of de 1,5% energiebesparing per jaar mogelijk te maken (waarbij berekeningen vanuit het GEA laten zien dat we zullen moeten versnellen naar 2% energiebesparing per jaar om onze doelen te halen). Maar zeker ook om een stevige start te maken met de bewonersprocessen die het mogelijk maken om gezamenlijk transitieplannen voor de wijken en buurten te maken.

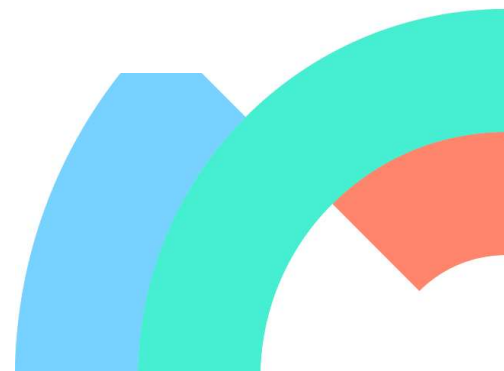

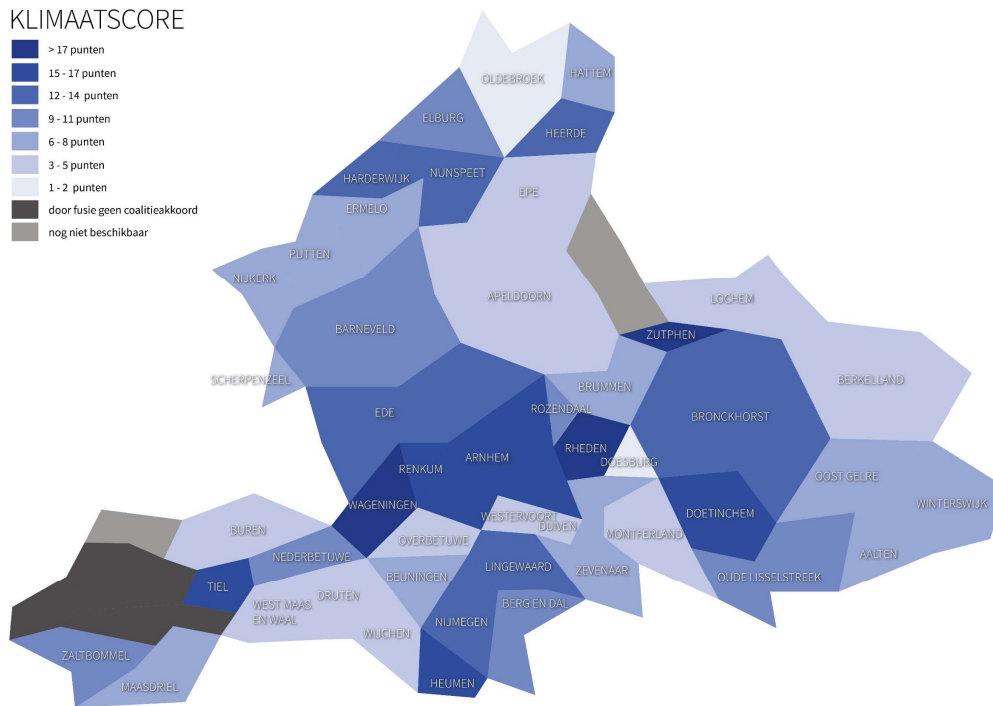
Via de regio's waar de gemeenten deel van zijn wordt veel kennis aangeboden. Elke regio en elke gemeente beschikt over het inzicht van het huidige energiegebruik, de mogelijke energiemix en besparingsdoelen voor 2050 én het beeld van de investeringen voor 2023 en 2030. Dat is vanuit de samenwerking met het Gelders Energieakkoord goed geregeld. In elke regio worden ateliers georganiseerd die de gemeenten, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties betrekken bij de detaillering van die beelden, zodat de opgave voor de komende jaren concreet wordt. En veel gemeenten zijn al concreet bezig met dergelijke scenario's.

In een coalitieakkoord staan hoofdthema's -en keuzen van beleid. Klimaat- en energiebeleid is zo'n hoofdthema. Van eenzelfde orde als sociaal beleid, participatie, veiligheid of economie. Maar het klimaat- en energiebeleid is ten opzichte van deze andere beleidsvelden nog jong. Zien we dat het onderwerp in de coalitieakkoorden nu breed de aandacht krijgt? En zien we ten opzichte van de 'oude' coalitieakkoorden een verschil? Krijgt het thema in de uitwerking van de onderhandelende bestuurders meer aandacht? En zijn er regio's waar het onderwerp sterker leeft dan andere regio's? Hebben kleinere gemeente méér, of juist minder aandacht voor dit onderwerp?

Figuur 1: Kaart van scores in 2014

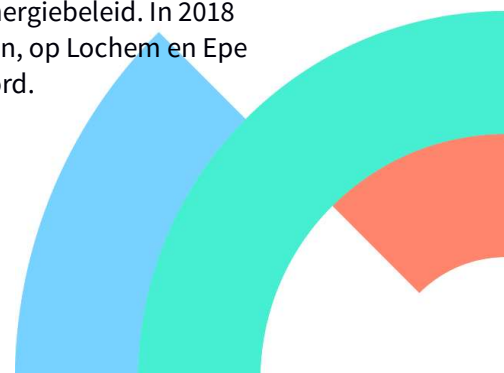
Figuur 2: Kaart van scores in 2018

	Score 2014	Score 2018
Gemiddeld	2,6	8,9
Te behalen punten	20	20

Tabel 2: Totaalscore 2014 en 2018

Vergelijking resultaten 2014 en 2018

De gemiddelde score is in de afgelopen vier jaar gestegen van 2.6 punten naar 8.6 punten. Een aanmerkelijke groei van aandacht voor de thematiek van klimaat- en energiebeleid. In 2018 zijn er géén gemeenten meer die 0 punten scoren. Vrijwel alle gemeenten, op Lochem en Epe na, boeken vooruitgang in de bestuurlijke aandacht in het coalitieakkoord.

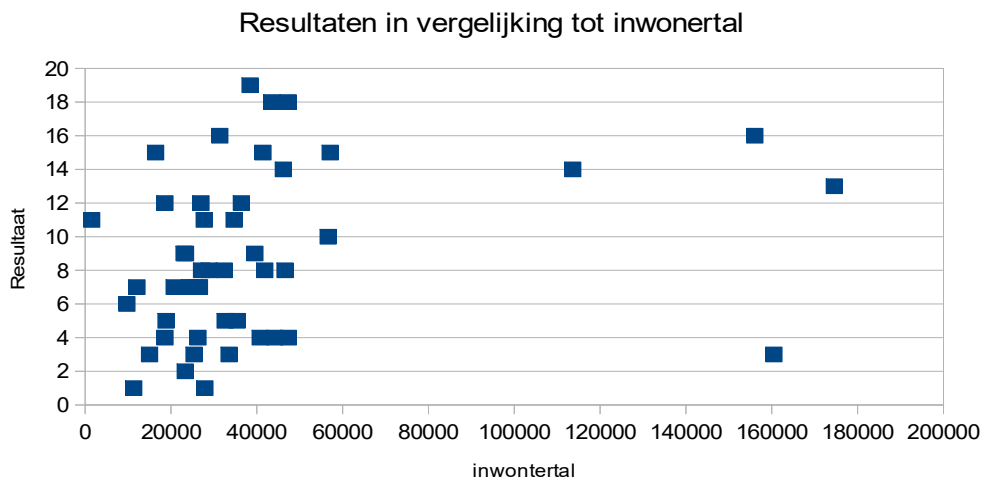

Beoordeling resultaten 2018

Gemiddeld wordt ruim 44% van de te behalen 20 punten binnen gehaald. Dat betekent dat in de bestuurlijke aandacht nog veel ruimte voor verbetering mogelijk is. Die ruimte zit vooral in het concretiseren van voorgenomen plannen.

De grootte van de gemeente

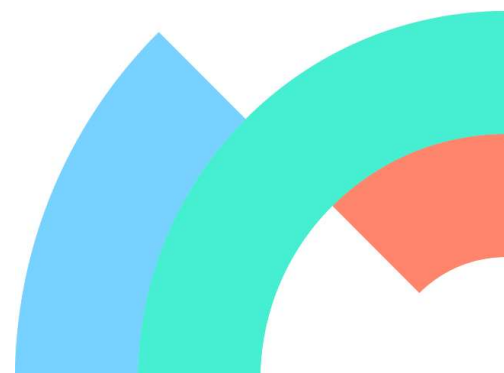
Is er in de coalitieakkoorden van grote gemeenten méér aandacht voor de thematiek van klimaat- en energiebeleid dan in middelgrote en kleine gemeenten? We hebben het aantal inwoners per gemeente uitgezet tegen de totaalscore 2018 van die gemeenten.

Figuur 3: Score naar aantal inwoners

Conclusies t.a.v. grootte gemeente en scores in 2018

Zowel kleine als middelgrote gemeenten kunnen hoog scoren als het gaat om bestuurlijke ambitie en het benoemen van concrete maatregelen. De spreiding is zeer breed waarbij bijvoorbeeld opvalt dat de top 3 van hoogst scorende gemeenten middelgroot is en ook een kleinere gemeente in het akkoord een stevig beleid neer zet. Vaak wordt gedacht dat grote gemeenten een voortrekkersrol spelen, en bijvoorbeeld in hun regio leidend zijn. Dat beeld wordt in deze analyse niet bevestigd.

5. HET ENERGIE- EN WARMTEPLAN

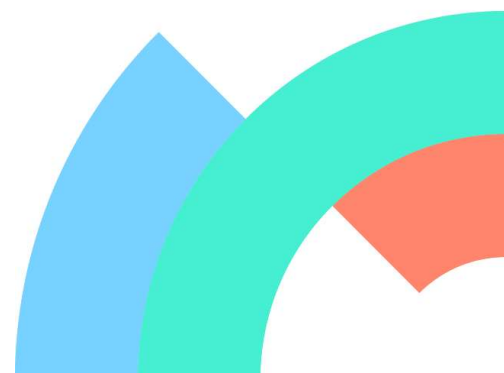
Gemeenten zullen een energie- en warmteplan maken zodat ze concreet weten wat de belangrijkste keuze per wijk en bedrijventerrein is. In een dergelijk plan wordt zichtbaar waar het logisch is om bijvoorbeeld een warmtenet aan te leggen, waar de ‘full electric’ oplossingen het meest waarschijnlijk zijn en waar bijvoorbeeld de aardgasleidingen of rioleringen zijn afgeschreven, zodat je weet waar je het snelste moet investeren. Met zo’n plan weet je ook vrij precies hoeveel duurzame warmte en elektriciteit je nodig hebt, en kan je (ook in regionaal verband) goed analyseren waar je die duurzame energie vandaan gaat halen. Je legt de vraag (hoeveel duurzame energie is nodig), naast mogelijkheden van opwekking. Zijn er zonnevelden of windmolens nodig, en hoeveel dan? Kunnen die binnen de gemeente gerealiseerd worden of hebben we daar samenwerking in de regio voor nodig? Die plannen moeten in 2019 gemaakt worden, met een strakke tijdplanning voor 2023 (16% duurzame energieopwekking) en 2030 (55% CO2 reductie).

Natuurlijk hangen die plannen sterk samen met ontwikkelingen in de gemeente. Zijn er grote nieuwbouwplannen, worden wijken gerenoveerd, is er aandacht nodig voor hitte-eilanden? En natuurlijk kán de gemeente met die plannen niet ‘alleen’ aan de gang. Samen werken met de woningcorporatie, de energiecoöperatie, de netbeheerder, wijk- en buurtorganisaties, het Waterschap en andere partijen is van groot belang.

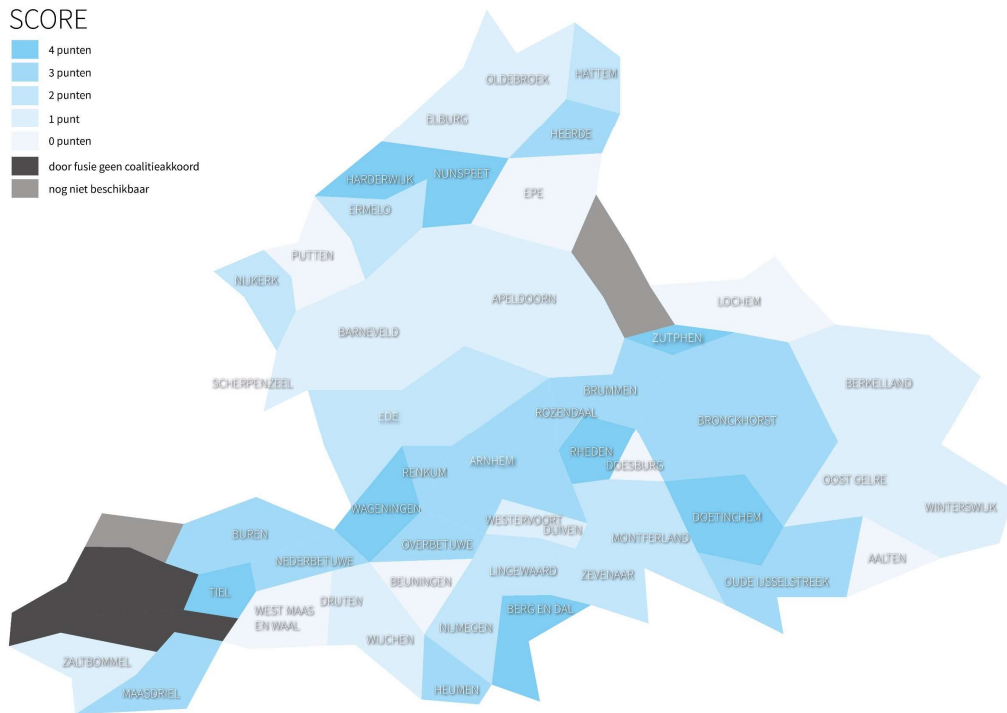
Overigens kán het zo zijn dat het onderwerp energie- en warmteplan wel degelijk aandacht krijgt, ook al is het in het coalitieakkoord niet benoemd. Het kán in de reguliere planning opgenomen zijn. De impact van een energie- en warmteplan op het klimaatbeleid is echter zó groot (zeker als daar de doelstelling 2023/2030 bij benoemd is) dat het stevige bestuurlijke gevolgen heeft en een plek in een coalitieakkoord logisch lijkt.

Energie- en warmteplan	
Noemen van het plan	1
Samenhang (andere beleidsvelden verbinden)	1
Benoemen samenwerking	1
Benoemen doelstelling 2023 en/of 2030	1
Subtotaal	4

Tabel 3: Verdeling van scores

Resultaten 2018

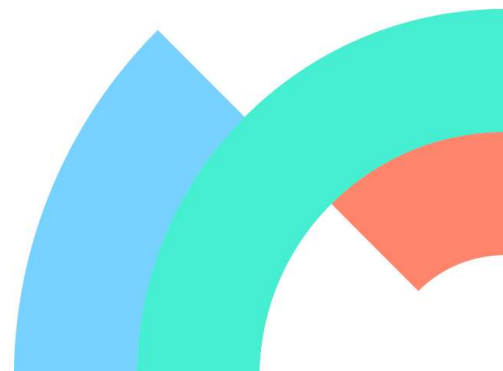

Figuur 4: Kaart van scores energie- en warmteplan

Vergelijking 2014-2018

	Energie/warmte plan 14	Energie/warmte plan 18
Gemiddeld	0,8	2,0
Te behalen punten	4	4
Percentage	18,8%	50%

Tabel 4: Resultaten energie/warmteplan 2014-2018

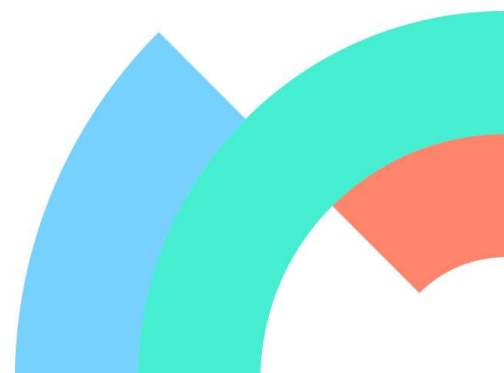
Discussie

De totaalscore op warmteplannen is sterk verbeterd (van 19% naar 50% van de te behalen punten gemiddeld in 2014 naar 2018). Veel gemeenten geven aan dat ze streven naar klimaatneutraliteit in 2050, wat ook het landelijk doel is. Maar weinig gemeenten geven de doelen op de korte termijn en middellange termijn (2023 en 2030). Juist het stellen van die doelen, die ook vallen binnen de beleidsperiode van het net aangetreden college, zijn van belang voor het concretiseren en de controleerbaarheid van beleid.

Hoewel in het Klimaatakkoord dat nu onderhandeld wordt door de landelijke Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in samenwerking met de provincies (IPO) en Unie van Waterschappen (UvW) een bod is gedaan waarmee alle gemeenten in 2020 een warmteplan zullen maken geeft iets meer dan de helft van de gemeenten aan zo'n plan te maken. De meeste gemeenten die een dergelijk plan willen maken geven aan dat samen met maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven te willen doen. Waar de gemeenten duidelijk op achterblijven is het benoemen van de taakstelling op korte termijn en middellange termijn (2023 en 2030). Terwijl ruim 60% van de Gelderse coalities aan geven een warmteplan te maken wijst 63% nog niet op (minstens) één van deze termijnen. Dat is opmerkelijk, want juist deze termijnen geven het concreet transitiepad aan dat binnen de verantwoordelijkheid van de net benoemde colleges ligt.

Het besluit van minister Wiebes om in 2030 de gaskraan dicht te draaien in combinatie met toenemende urgentie van de klimaatproblematiek maakt een dergelijk plan noodzakelijk. Het vergt een stevige inspanning van een gemeente om de uitdaging in beeld te brengen en voor elke wijk en buurt aan te geven langs welke route de wijk van het aardgas naar CO₂ neutraal kan komen. Een onderwerp dat zonder meer bestuurlijke aandacht vraagt.

De gemeenten staan nu voor de uitdaging om hun begroting op te stellen. In dát proces is het aan te bevelen aandacht te besteden aan de uitwerking van het gemeentelijk warmte- en energieplan en concreet de samenwerkingspartners en tijdpad te benoemen zodat tijdig capaciteit wordt vrijgemaakt en de gemeente aan haar verplichting kan voldoen.

6. REGIONALE SAMENWERKING

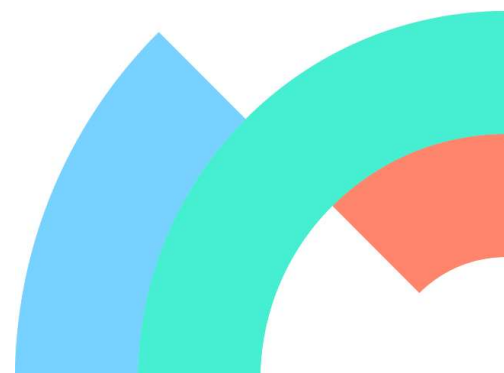
De Gelderse gemeenten werken op het gebied van klimaat- en energiebeleid samen in zes regio's: Achterhoek, Food-Valley, Rivierenland, Noord-Veluwe, Stedendriehoek, MARN (Nijmegen/Arnhem). Niet alle regio's zijn even sterk, als het om samenwerking gaat. Dat kan een bestuurlijke keuze zijn. In het Klimaat- en Energieakkoord onderhandelen gemeenten, de provincies en waterschappen vanuit een visie op regionale samenwerking. Gemeenten kunnen elkaar goed helpen, en de regio is daar een heel natuurlijke eenheid voor. Veel bestuurders en ambtenaren kennen elkaar goed. En waar de ene gemeente veel ruimte heeft (voor duurzame energieopwekking bv), is de andere gemeente sterk in kennis over bedrijven en kan een volgende gemeente juist veel doen aan het verduurzamen van wijken. Samen staan ze sterk.

Via het Gelders Energieakkoord wordt ook stevig geïnvesteerd in die regionale samenwerking. De provincie Gelderland maakt capaciteit vrij en de regio's doen dat ook. Er is veel bekend over het energiegebruik en de besparingsmogelijkheden per regio (en gemeente) en er worden ontmoetingen georganiseerd waarin gemeenten samen met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties werken aan een regionale energie- en klimaatstrategie. Kortom, de regio is zéker heel belangrijk, want een gemeente kán het niet alleen.

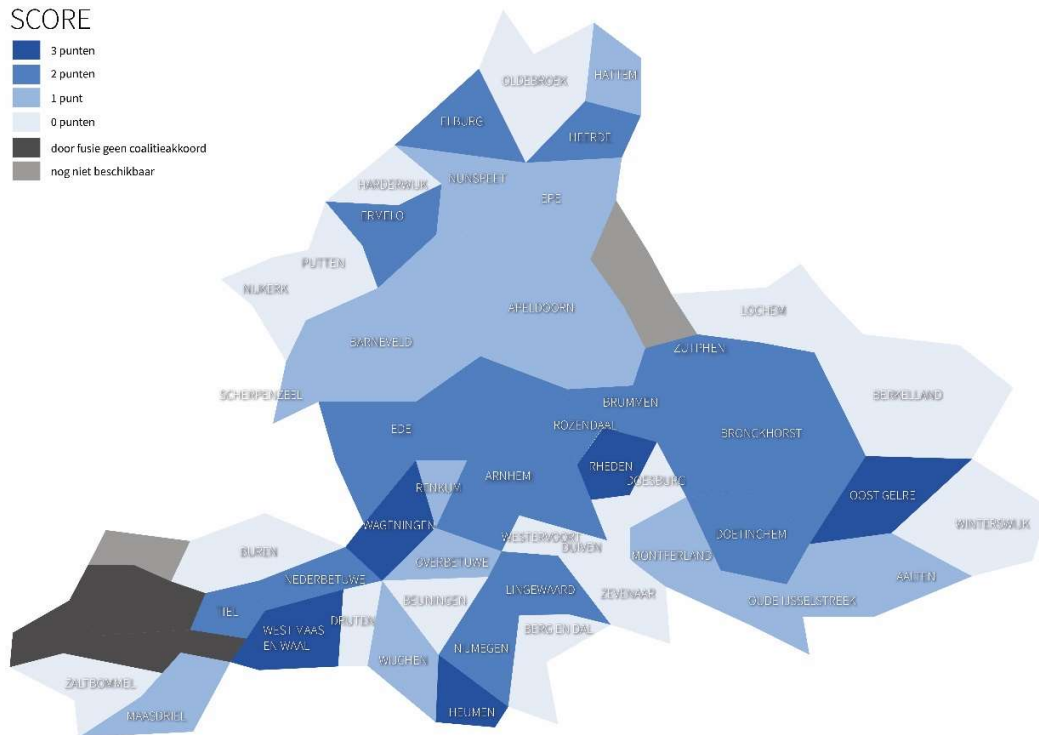
Heel concreet is de regio belangrijk om gezamenlijk de taakstelling voor windenergie en zonne-energie te halen. De doelen (in 2023 dus 16% duurzame energieopwekking en in 2030 dus 55% CO2 reductie) kúnnen niet gehaald worden zonder die bronnen. Daarnaast zijn in de regionale samenwerking concreet de samenwerkingspartners van groot belang. Zonder het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties als energiecoöperaties is het niet echt voorstelbaar dat een regionale energie- en klimaatstrategie met succes naar uitvoering gebracht kan worden.

Regionale samenwerking	
Benoemen van samenwerking in de regio	1
Benoemen taakstelling wind en zon	1
Benoemen samenwerkingspartners	1
Subtotaal	3

Tabel 5: Verdeling van scores

Resultaten 2018

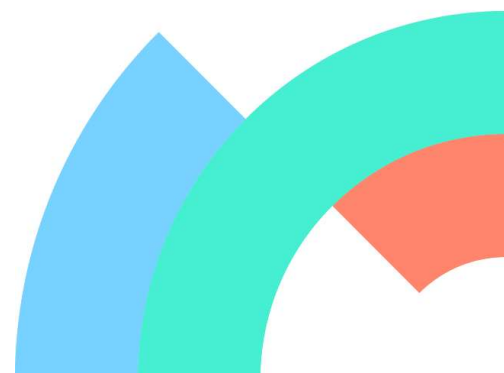

Figuur 5: Kaart van scores regionale samenwerking

Vergelijking 2014-2018

	Regionale samenw 14	Regionale samenw 18
Gemiddeld	0,3	1,2
Te behalen punten	3	3
Percentage	8,3 %	38,9%

Tabel 6: Resultaten regionale samenwerking 2014-2018

Discussie

De gemeenten, provincies en waterschappen hebben als onderhandelingsinzet voor het landelijk Klimaatakkoord aangegeven dat alle gemeenten zich via Regionale Energie- en Klimaatstrategieën (REKS) zullen inzetten voor versneld energie- en klimaatbeleid. Gelderland kent 6 van deze regio's: de Achterhoek, de Stedendriehoek (Cleantech Regio), Noord-Veluwe, Food-Valley, Rivierenland en de regio Arnhem/Nijmegen. De afgelopen maanden is vanuit de programmatafel Regionale Samenwerking (Gelders Energieakkoord) intensief met bestuurders en ambtenarenoverleg gevoerd en zijn de uitdagingen per regio in beeld gebracht. Veel regio's hebben ook, vanuit het verleden, routekaarten voor energiebeleid vormgegeven.

Zaak is dit nu op te schalen. Zowel in samenwerking tussen de gemeenten als met maatschappelijke partners en bedrijfsleven. En het is zaak de opgave te concretiseren, in doelen op het gebied van duurzame energieopwekking en energiebesparing. Gemeenten zullen dat ook gezamenlijk moeten doen, want lang niet elke gemeente heeft geschikte locaties voor wind- of zonne-energie, terwijl ook samenwerking in de aanpak van aardgasvrije wijken of samenwerking met het bedrijfsleven, de omgevingsdienst en gemeenten noodzakelijk is om voortgang te maken. Kortom, er is geen discussie in dit kader over nut en noodzaak van regionale samenwerking.

We zien dan ook dat in de vergelijking tussen 2014 en 2018 het belang van regionale samenwerking met een factor 4 toenemen. 60% van de gemeenten benoemt de samenwerking concreet in hun coalitieakkoord. Maar slechts 15% benoemt in dat kader een taakstelling voor wind- en zonne-energie en 40% benoemt het belang van samenwerking met bedrijfsleven en/of maatschappelijke organisaties in dit kader. Overigens zien we een aantal kleinere gemeenten met hoge ambities de samenwerking nadrukkelijk uitwerken.

De gemeenten zullen in 2018 en 2019 de regionale samenwerking in een Regionale Klimaat- en Energie Strategie moeten omzetten, mét concrete doelen én het betrekken van de samenwerkingspartners uit het maatschappelijk middenveld en bedrijfsleven. De aanbeveling is hier om die inspanning op korte termijn te concretiseren. Het is voor de betrokken gemeenten een waardevolle investering, omdat veel kennis gedeeld kan worden en de ambities vanuit ook de ondersteuning die dan geboden wordt geconcretiseerd worden. De gemeenteraden zullen bij die regionale ambities en de uiteindelijke verdeling van opgaven per gemeente (via o.a. gemeentelijke warmte/energieplannen) nadrukkelijk betrokken worden.

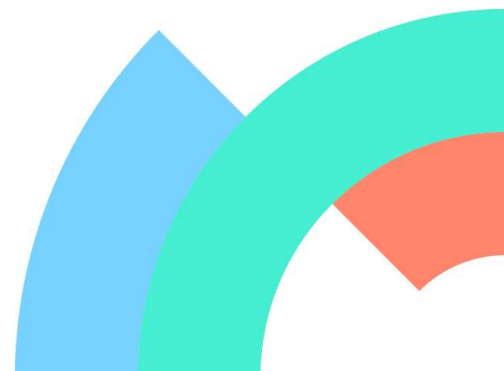

7. VOORBEELDFUNCTIE GEMEENTE

De overheid, dus ook de gemeente, heeft een voorbeeldfunctie. Alleen al vanuit haar rol om partijen aan te spreken op hún verantwoordelijkheid is het natuurlijk prettig zélf de zaken op orde te hebben. Een gemeente die het bedrijfsleven aanspreekt op de uitvoering van de Wet Milieubeheer, die stelt dat álle energetische maatregelen uitgevoerd moeten worden die zich in vijf jaar terugverdienen, maar zich zélf daar niet aan houdt, heeft moeite met haar geloofwaardigheid. Voor dit werk heeft het Gelders Energieakkoord een specifieke thematafel, de Voorbeeldige Overheid, die rond energiebesparing in maatschappelijk vastgoed, duurzaam inkopen en de CO2 prestatieladder actief is.

Die voorbeeldfunctie kan in meerdere beleidsvelden tot uitdrukking komen. Bijvoorbeeld door ál het maatschappelijk vastgoed, dus het gemeentehuis, sportfaciliteiten en buurthuizen in bezit/beheer van de gemeente, versneld te verduurzamen. Maar het kan ook door duurzaam inkoopbeleid goed vorm te geven en te investeren op circulair inkoopbeleid, zodat de gemeente alleen maar materialen koopt die duurzaam terugkomen in de kringloop. Natuurlijk is het ook handig om dit te vertalen in concrete instrumenten. Het is mooi als je zégt dat de gemeente een voorbeeldfunctie heeft en als je aan geeft dat je wilt zorgen dat de gemeentelijke organisatie in bijvoorbeeld het jaar 2025 CO2 neutraal is. Maar hoe doe je dat dan? Weet de gemeente wel hoeveel CO2 ze als organisatie produceert en welke afdelingen van de gemeente daar verantwoordelijk voor zijn. Heeft de gemeente, als ze zegt dat duurzaam inkopen belangrijk is, ook een systeem dat ervoor zorgt dat het duurzaam inkopen ook daadwerkelijk plaats vindt, inclusief een rapportage over de resultaten.

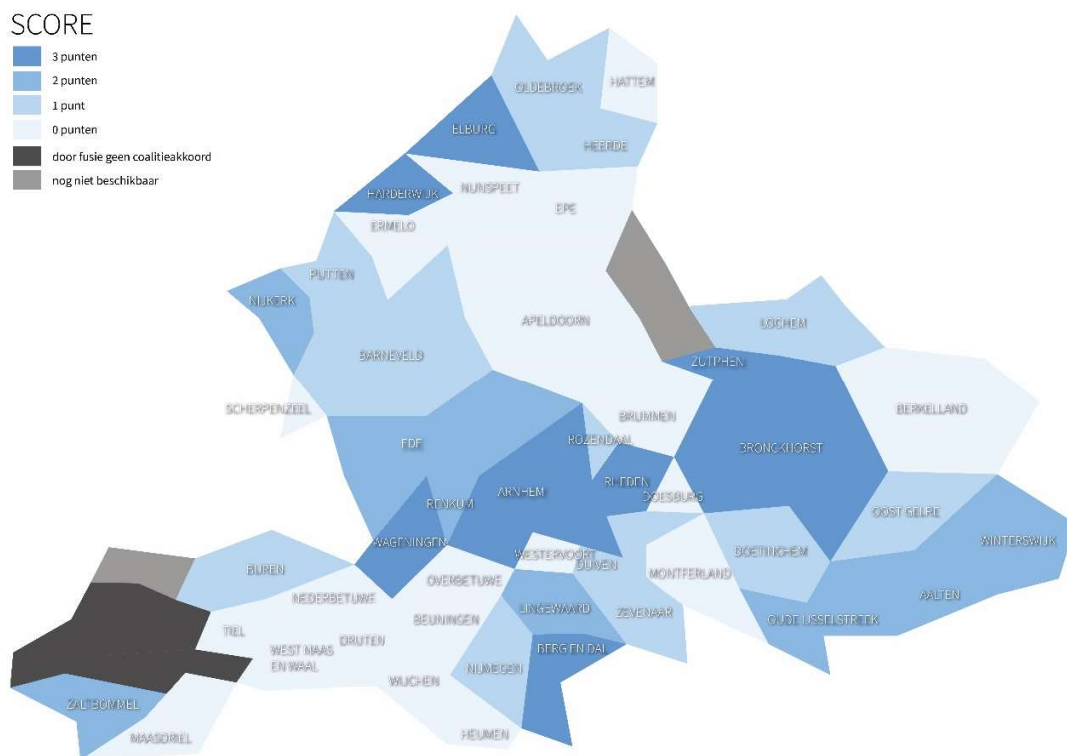
Een aantal gemeenten namen bijvoorbeeld het initiatief om de CO2 prestatieladder te introduceren voor hun organisatie. Dat is een gecertificeerd systeem waarmee het gemeentelijk bedrijf heel transparant wordt doorgelicht op de uitstoot van broeikasgassen. Iedereen kan controleren welke afdeling en welke handeling verantwoordelijk is voor de uitstoot van CO2, en gezamenlijk wordt ook een plan gemaakt. Voer je dat plan niet uit, dan verliest de gemeente haar certificaat. Kortom... een transparant plan en goede rapportage zorgen voor 'borging' van de uitvoering.

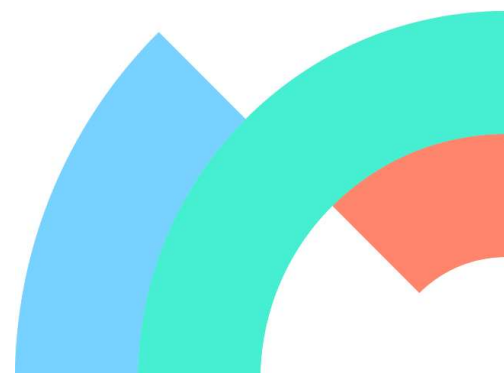
Voorbeeldfunctie	
Benoemen voorbeeldfunctie	1
Concretiseren naar bedrijfsvoering/werkvelden	1
Benoemen instrumenten (zoals CO2 prestatieladder)	1
Subtotaal	3

Tabel 7: Verdeling van scores

Resultaten 2018

Figuur 6: Kaart van scores voorbeeldfunctie gemeente

Vergelijking 2014-2018

	Voorbeeld '14	Voorbeeld '18
Gemiddeld	0,4	1,1
Te behalen punten	3	3
Percentage	14,7%	36,1%

Tabel 8: Resultaten voorbeeldfunctie gemeente 2014-2018

Discussie

Het belang van de voorbeeldfunctie in gemeentelijke coalitieakkoorden is met een factor 2.5 gegroeid sinds 2014. De helft van de gemeenten benoemd echter de voorbeeldfunctie niet. En waar ze wél genoemd wordt zien we in de coalitieakkoorden bij de helft van die gemeenten een uitwerking naar beleidsvelden en instrumenten, zoals de CO2 prestatieladder en duurzaam aanbesteden.

Het is opmerkelijk dat 50% van de Gelderse coalities de eigen voorbeeldfunctie niet benoemen en dat slechts ruim 20% van de gemeenten deze functie handen en voeten geeft. Uiteraard, en dat geldt ook voor de andere beleidsterreinen, kán het zijn dat dit aspect in een coalitieakkoord niet benoemd, maar in de praktijk wél uitgevoerd wordt.

De voorbeeldfunctie én het instrumenteren daarvan (dus van ambitie naar het uitvoeren) is van wezenlijk belang om vanuit een legitieme positie samenleving (burgers én bedrijven) te verleiden en te ondersteunen in de gezamenlijke ambitie. Vanuit het GEA wordt hier ook aandacht aan besteed, onder andere in de thematafel voorbeeldige overheid, waar hard wordt gewerkt aan de introductie van de CO2 prestatieladder, een instrument dat zeer concreet en geobjectiveerd de uitdagingen van de gemeente als 'bedrijf' in beeld brengt en inspanning certificeert. Aandacht voor dergelijke instrumenten, ook richting begroting, is zeer zinvol.

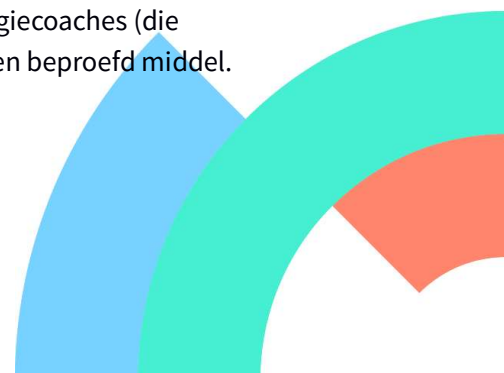

8. COMMUNICATIE EN SAMENWERKING

Klimaatverandering, energiebesparing en opwekking van duurzame energie gaat iedereen in de gemeente aan. Achter elke voordeur zijn maatregelen noodzakelijk, elk bedrijf zal moeten investeren. En in de omgeving, door toenemende extremen van het klimaat, zijn maatregelen nodig. Stenen weg uit de tuin, afkoppeling van het riool, wadi's in de wijk zijn daar voorbeelden van. Maar ook bij extreme en langdurige warmte moeten we meer op kwetsbare groepen, zoals ouderen, in onze samenleving letten. Landelijke communicatiecampagnes zijn daarbij niet voldoende. Ook lokaal, in de straat, wijk en gemeente zullen partijen de handen ineen slaan om iedereen te informeren én te betrekken bij een actief klimaat- en energiebeleid. De gemeente heeft hierin een aanjagende, coördinerende en faciliterende rol. Zéker als warmte- en energieplannen gemaakt worden, waaruit blijkt hoe groot en urgent de opgave is. Ook het Gelders Energieakkoord heeft een actieve communicatiegroep en richt zich, met de energiecoöperaties van Gelderland, op een gezamenlijke campagne.

Daarbij is samenwerking, in de vorm van het gezamenlijk vorm geven en uitvoeren, met partijen uit wat we de 'energieke samenleving' noemen van groot belang. De energiecoöperatie of een collectief van bedrijven kan hier een belangrijke rol in spelen. Want in de uitvoering van klimaat- en energiebeleid zijn die betrokken burgers en bedrijven van cruciaal belang. Een gemeente die, met een beperkte formatie, een stevig klimaat- en energiebeleid wil stimuleren, heeft die partijen hard nodig. Zij vormen een belangrijke groep die de uitvoering verzorgt, zoals het realiseren van wind- en zonneparken, en wijkprocessen voor de gastransitie. Met deze partijen is het goed om afspraken te maken en gezamenlijk de communicatie ter hand te nemen. Zodat bijvoorbeeld de energiecoöperatie in de gemeente snel kan groeien, de bedrijven de handen ineen gaan slaan en deskundigheid die in elke wijk en in elk bedrijf aanwezig is ook gemobiliseerd wordt.

Maatregelen nemen in de eigen woning, of samen met de woningcorporatie en huurdersvereniging in de huurhuizen, is een 'no-brainer'. Bewoners willen daarbij graag ondersteund worden. Met een goed advies over welke besparingsmaatregelen het beste rendement opleveren, of zonnepanelen op het dak mogelijk en wenselijk zijn. Daarvoor zijn energieloketten, vaak ondersteund met vrijwillige of professionele energiecoaches (die bijvoorbeeld geworven en getraind worden via de energiecoöperatie) een beproefd middel.

De energiecoöperaties werken aan verdergaande ondersteuning, door de burgers te begeleiden in wat ze de 'klantreis' noemen, waarbij stapsgewijs woningen naar CO2 neutraal worden gerenoveerd. Een proces dat jaren kan duren en waarbij bewoners een vaste relatie aan gaan met één of meerdere bedrijven voor advisering en uitvoering. Daartoe hebben de coöperaties de samenwerking HOOM in het leven geroepen.

Communicatie & samenwerking	
Communicatieplan benoemd	1
Versterking energie samenleving benoemd	1
Energieloket benoemd	1
Subtotaal	3

Tabel 9: Verdeling van scores

Resultaten 2018

Figuur 7: Kaart van scores communicatie en samenwerking

Vergelijking 2014-2018

	Communicatie/sam '14	Communicatie/sam '18
Gemiddeld	0,7	1,5
Te behalen punten	3	3
Percentage	22,4%	50,0%

Tabel 9: Resultaten communicatie en samenwerking 2014-2018

Discussie

De aandacht voor het werkveld communicatie en samenwerking is in de coalitieakkoorden de afgelopen vier jaar meer dan verdubbeld. In bijna 60% van de coalitieakkoorden wordt concreet verwezen naar de energieloketten als belangrijk instrument. In 50% van de akkoorden wordt nadrukkelijk gewezen op het belang van partijen uit de energieke samenleving, zoals de energie-coöperaties. Echter, een samenhangend plan voor communicatie wordt bij ruim 60% van de akkoorden niet gemeld. Dat is opmerkelijk, want voor een energie- en warmteplan, met directe impact in alle wijken en bij alle bedrijven is communicatie van fundamenteel belang. De energieloketten (waarvan we weten dat die in meer gemeenten functioneel zijn dan uit de coalitieakkoorden blijkt) zijn veelal algemene diensten aan de bevolking voor gratis en laagdrempelig advies, maar bedienen de brede vraag naar participatie en communicatie nog niet. Dat nu 50% van de coalities de 'energieke samenleving' ook werkelijk als partner benoemd is van groot belang. Juist die samenwerking zal noodzakelijk blijken om de kracht en capaciteit te ontwikkelen om mét burgers en bedrijfsleven tot uitvoering te komen.

Voor gemeenten die op dit vlak nog beperkte uitwerking hebben gegeven is het aan te bevelen de aandacht op deze thematiek te richten en samen met betrokken belangenorganisaties (energie coöperatie, bedrijfsleven) tot een gezamenlijk communicatieplan te komen.

9. BEDRIJVEN(TERREINEN) EN WIJKEN VAN DE TOEKOMST

Bedrijven zijn er natuurlijk in alle maten en vormen. In de wijken, bijvoorbeeld winkels en supermarkten, maar ook op bedrijventerreinen. Maar ook de agrarische sector is hierin van groot belang. Een aantal grote bedrijven vallen onder een provinciaal, landelijk en internationaal toezicht als het om energiebeleid gaat. Dat zijn de grote bedrijven, als melkverwerkers, papierindustrie of keramische industrie. Partijen die in gemeenten een enorme impact hebben en bijvoorbeeld in samenwerking rond restwarmte en geothermie een belangrijke rol spelen. Al deze bedrijven hebben een brief gekregen van minister Wiebes, om versneld de afhankelijkheid van het Groningse aardgas af te bouwen. Het zijn belangrijke gesprekspartners voor een gemeente, zowel op thematiek van werkgelegenheid, milieu én energie. Het Gelders Energieakkoord heeft voor deze thematiek een specifieke programmatafel, Bedrijven(terreinen) van de Toekomst. Daarin werken overheden, omgevingsdiensten en bedrijfsleven intensief samen.

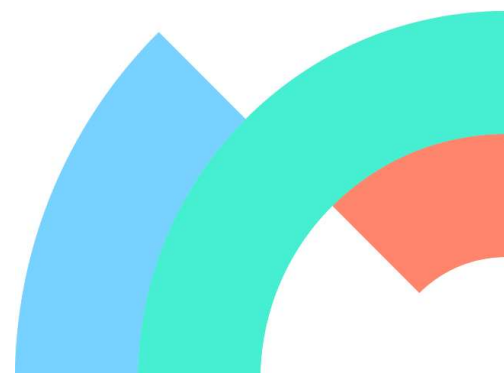
Een zeer grote groep bedrijven valt onder het MKB. Zeer divers en in veel gemeenten georganiseerd via ondernemers- en bedrijvenverenigingen. Voor deze groep is de Wet Milieubeheer van belang. Deze belangrijke wet bepaalt dat elk bedrijf dat meer dan 25.000 m³ gas en/of meer dan 50.000 kWh elektriciteit gebruikt alle energetische maatregelen moet nemen die zich binnen 5 jaar terugverdienen. De Omgevingsdienst (elke gemeente is deel van één van de regionale omgevingsdiensten) heeft de taak dit te controleren en mag dus bedrijven opleggen die maatregelen te nemen. Die handhaving is ingewikkeld en kostbaar, en in de praktijk komt daar niet zoveel van terecht. Het georganiseerd bedrijfsleven, als VNO-NCW en MKB-Nederland, willen graag dat de Wet Milieubeheer breed wordt toegepast. Je vangt er twee vliegen in één klap mee. Energiemaatregelen die zich in vijf jaar terugverdienen zijn financieel én milieutechnisch heel zinvol. Maar veel bedrijven kennen de wet niet en hebben, als ze deze kennen, er onvoldoende aandacht voor. Vanaf 2019 moeten bedrijven aantonen dat ze aan de Wet Milieubeheer voldoen. De bewijsplicht ligt dan bij het bedrijfsleven en dat kán voor een grote versnelling zorgen, maar ook druk op bedrijven. Daarom werken gemeenten, omgevingsdiensten én bedrijfsleven samen om bedrijven te informeren, gezamenlijk te zorgen dat energiescans worden uitgevoerd én te zorgen dat door samen te werken ook laagdrempelig krediet voor uitvoering beschikbaar komt. Doen bedrijven dan nóg niet mee, dan is goede handhaving belangrijk. Zo combineren overheden en bedrijfsleven de 'wortel én stok' in een gezamenlijke aanpak.

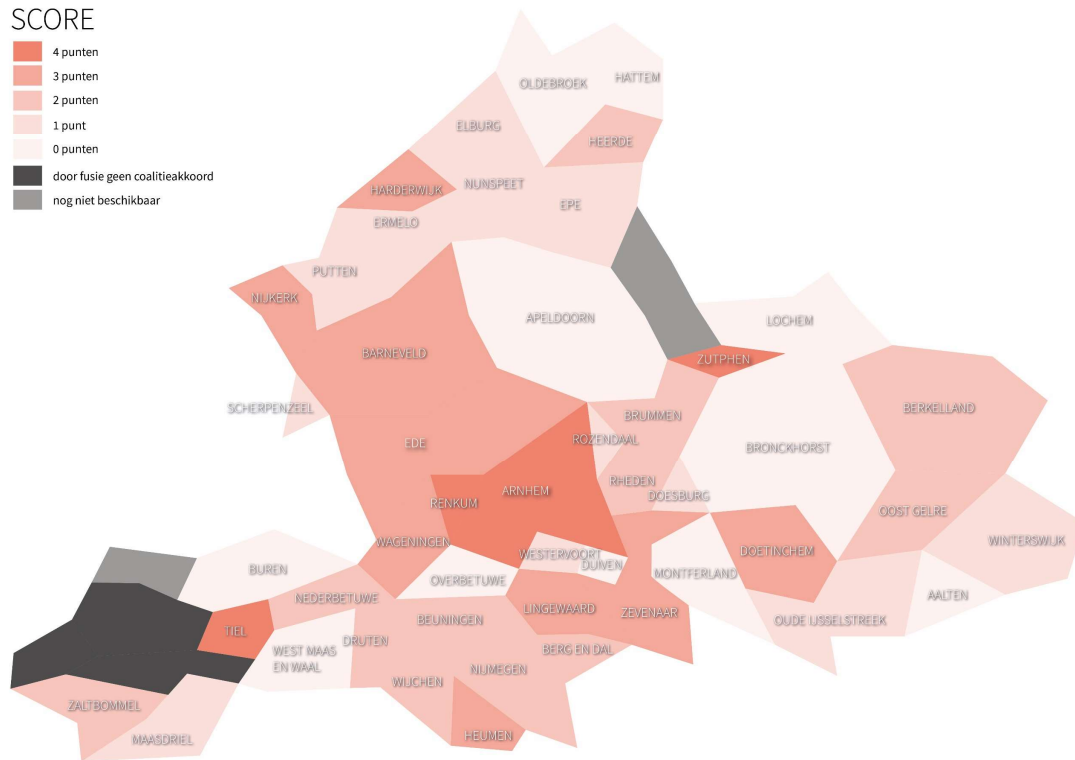
Gasloos en CO2 neutraal wonen is nu, o.a. als gevolg van de aardbevingen in Groningen, heel stevig in het nieuws. In Gelderland loopt een stevig programma vanuit het Gelders Energieakkoord, dat Wijk van de Toekomst heet. Wijken en dorpen sluiten zich aan en de bewoners, woningcorporatie, netbeheerder, gemeente, energie coöperatie, MKB en anderen starten een gezamenlijk proces. Ze maken een energie-transitieplan, waarin helder wordt aangegeven welke maatregelen voor de wijk het meest zinvol zijn, hoeveel dat gaat kosten, hoe de stevige maatregelen gefinancierd en uitgevoerd kunnen worden en op welke wijze iedereen daarin betrokken wordt. Wijk van de Toekomst gaat niet alleen over energie, maar ook over groen in de wijk, mobiliteit, veiligheid, sociale samenhang en werkgelegenheid. Door het gezamenlijk aan te pakken zijn bewoners zeker van de juiste informatie en kunnen ook collectieve maatregelen genomen worden. Want gezamenlijk vormgeven aan de transitie van je wijk is veel makkelijker betaalbaar (zeker voor kwetsbare groepen) dan het ieder individueel proberen uit te voeren. De wijken in Gelderland wisselen hun ervaringen uit en zijn goed verbonden met de landelijke platforms. Natuurlijk zullen gemeenten zich ook inzetten voor het voorkomen van gasaansluitingen in de nieuwbouw. De wettelijke ruimte is daarvoor, en criteria voor duurzaamheid in de bouw helpen stevig. We gaan ervan uit dat deze aanpak een vanzelfsprekendheid is. De uitdaging in de bestaande woonwijken is vele malen complexer.

Bedrijven/wijken van de toekomst	
Bedrijven benoemd	1
Wijken/gastransitie benoemd	1
Uitwerking Wet Milieubeheer/omgevingsdiensten/bedrijven	1
Uitwerking Wijk van de Toekomst	1
Subtotaal	4

Tabel 10: Verdeling van scores

Resultaten 2018

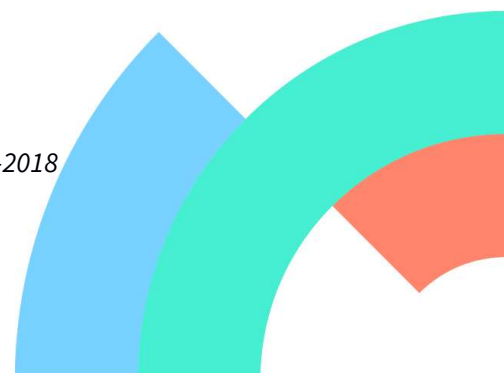

Figuur 8: Kaart van scores bedrijven(terreinen) en wijken van de toekomst

Vergelijking 2014-2018

	Bedrijven/wijken '14	Bedrijven/wijken '18
Gemiddeld	0,3	1,6
Te behalen punten	4	4
Percentage	7,2%	40,1%

Tabel 11: Resultaten bedrijven(terreinen) en wijken van de toekomst 2014-2018

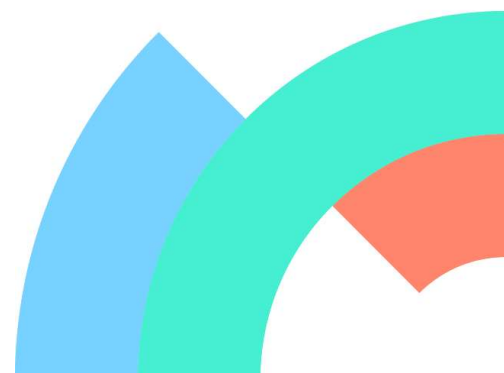

Discussie

Aandacht voor de thematiek van energiebesparing bij het bedrijfsleven en de gastransitie in de wijken is enorm toegenomen, in totaal met ruim een factor 5. Opvallend hierbij is dat de inzet op bedrijven en wijken ongeveer even vaak benoemd worden (55%), maar dat de uitwerking naar de Wet Milieubeheer, feitelijk al een oude wetgeving waar gemeenten en omgevingsdiensten al vele jaren een taak hebben, maar matig genoemd wordt (in 85% van de coalitieakkoorden komt dit niet aan de orde). Wijk van de Toekomst, een zeer recente ontwikkeling, wordt in ruim 27% van de coalitieakkoorden benoemd. De gastransitie van wijken is het laatste jaar stevig in de publiciteit gekomen en heeft een zeer grote impact op brede lagen van de bevolking. Hoewel de concrete uitwerking achter blijft bij de noodzaak nu te handelen (in 2030 gaat de gaskraan dicht immers) is de aandacht opmerkelijk. Daarbij wordt de thematiek van de energietransitie in de wijken in een aantal coalitieakkoorden vergaand uitgewerkt en wordt ze ook vertaald in concrete ambities.

De analyse laat zien dat de aandacht voor de samenwerking met het bedrijfsleven er is. Vanuit het Gelders Energieakkoord wordt sámen met bedrijfsleven, gemeenten, provincie en omgevingsdiensten, een samenhangende programmering uitgewerkt. Het is aan te bevelen om met omgevingsdienst en bedrijfsleven hierbij aansluiting te vinden naar concrete en samenhangende uitvoering van de Wet Milieubeheer.

De analyse laat óók zien dat de aandacht voor de gastransitie in de wijken zéér snel is gegroeid. Een recente ontwikkeling die zich zeker door zal zetten. Het is aan te bevelen dat gemeenten én maatschappelijke organisaties hierop concreet actie ondernemen. In Gelderland is hierop een sterk programma Wijk van de Toekomst, waar ook in een aantal coalitieakkoorden concreet op wordt gewezen. Besluitvorming over deelname is van groot belang om ook de programmering in de gemeente vorm te kunnen geven.

10. OVERIGE MAATREGELEN

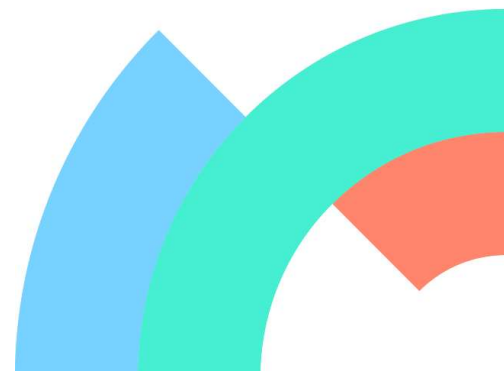
Uiteraard is lang niet alles te vangen in afgeperkte of specifieke beleidsvelden. Daarbij kán het zijn dat een gemeente zélf een heel inspirerend en vernieuwend initiatief neemt. Daarom hebben we, ook uit adviezen en tips van de GEA-jaarconferentie, de ruimte voor een rubriek ‘overig’ gegeven. Niet limitatief... als een gemeente buiten de ‘reguliere’ lijst een vernieuwend of dapper plan neer zet, permitteren we het ons dit te honoreren.

Sterke keuze zonneparken/windparken en/of samenwerking

In een aantal gemeenten spelen stevige discussies rond zonne- en/of windparken. Veel coalities zullen hier in algemene termen wat over zeggen. Vaak in diplomatieke termen, zoals “het college wil de inzet van windenergie stimuleren en zal de opties in beeld brengen”. Maar een coalitie kan ook, in hun onderhandelingen, knopen doorhakken en kiezen voor een wind- of zonneparken en dan stellen dat op die specifieke locatie een windpark met zoveel windmolens wordt ontwikkeld. Of dat in samenwerking met de energievooperatie de komende vier jaar ingezet wordt op het ontwikkelen van 4 zonnevelden. Dus concrete en afrekenbare keuzen maken. Ook over het onderwerp ‘samenwerking’ zijn coalities vaak vrij vaag. “We zoeken de samenwerking met burgers op” is makkelijk gezegd, en een coalitie die zou zeggen géén samenwerking te willen met burgers moet nog geformeerd worden. Maar... in dit geval gaat het over de samenwerking waarbij de gemeente zou kunnen stellen dat windmolens of zonnevelden vooral in bezit moeten zijn van partijen uit de directe omgeving. De energievooperatie is daarvoor de meest logische partij.

Actief beleid op energiescans e.d. met bedrijven

We noemen het energieloket voor bewoners en de concrete uitwerking van het werk rond de Wet Milieubeheer. Maar ook het MKB heeft behoefte aan energiescans. Het is logisch dat bedrijven (zijn immers gewoon marktpartijen) dergelijke scans zelf financieren. Maar om de beweging op gang te brengen is het heel zinvol dat gezamenlijk te doen, zodat bedrijven zich gaan aanmelden, de communicatie op gang komt en echte samenwerking ontstaat om de Wet Milieubeheer effectief uit te voeren.

Ruimtelijke processen voor energie

We krijgen nieuwe wetgeving, de omgevingswet. En we krijgen enorme claims op de ruimte als het gaat om energievoorziening. Discussies over windparken en zonneparken zullen in vrijwel alle gemeenten spelen. Een college die aan het formeren is kán natuurlijk voorzien dat dit geen eenvoudige discussie gaat worden. En waar ze de omgevingswet benoemen, een omgevingsvisie maken (dat hoort erbij), zouden coalitiegenoten ook kúnnen aangeven dat de energievoorziening (16% duurzame energie in 2023, 55% CO2 reductie in 2030) daarin een belangrijke rol gaat spelen en dat ze met voorrang de ruimtelijke processen voor de energievoorziening vormgeeft.

Open warmtenetten

Een aantal gemeenten (Arnhem, Nijmegen, Ede bijvoorbeeld) heeft stevige warmtenetten. Uitbreiding ervan staat gepland. Sommige gemeenten zijn ermee bezig en overwegen een klein of groter warmtenet te ontwikkelen. Er is in de discussie over warmtenetten nogal wat discussie over wie nu feitelijk 'eigenaar' van het net en de daaraan geleverde warmte mag zijn. Energie coöperaties vinden dat ook zij in staat moeten zijn om warmte te gaan leveren. Dat kan in veel gevallen nu niet, omdat de netten en hun warmtelevering helemaal in beheer/bezit zijn van enkele partijen die het voor het zeggen hebben. Er is een stevige maatschappelijke discussie over de houdbaarheid van die situatie, omdat de acceptatie van het uitbreiden van warmtenetten er niet door bevorderd wordt en het ook lastiger is om duurzame bronnen (bv vanuit een energiecoöperatie) aan een warmtenet te koppelen. Een andere insteek is het 'open warmtenet', waarbij dat wél mogelijk is. Coalities die dít onderwerp aan de orde stellen durven ahw de knuppel in het hoenderhok te gooien. Niet dat een coalitie over deze thematiek een waardeoordeel hoeft uit te spreken. Maar überhaupt het gesprek aan gaan kan waardevol zijn.

Toekomstvisie duurzaamheid/klimaat

Klimaat- en energiebeleid gaat over meer dan de uitstoot van broeikasgassen. Indirect energiegebruik is ook van belang terwijl de economie (denk maar aan werkgelegenheid of de mogelijkheden om met lokale inkomsten van zonne- en energieparken te herinvesteren) zal veranderen. Circulaire economie is een belangrijk aspect van duurzame ontwikkeling. Dat gaat verder dan een renderend afvalbeleid. Samenhang tussen belangrijke velden van People, Planet en Profit bepalen uiteindelijk hoe we onze toekomst inrichten. En dát bepaalt op middellange en lange termijn ook rollen van overheid, de georganiseerde burger en

bedrijfsleven. Een samenhangende visie ontwikkelen op de duurzame samenleving kan helderheid geven op belangrijke investeringen en beleidslijnen.

Adaptatie en inspelen op veranderend klimaat

Eind 2019 moeten gemeenten, provincies en waterschappen een klimaatstresstest hebben uitgevoerd. Alle overheden moeten vanaf 2020 hun plannen voor aanpassing aan de klimaatverandering klaar hebben volgens het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Zo krijgen we voor heel Nederland de kwetsbaarheden voor klimaatverandering in beeld. Stresstesten vormen de eerste stap. Maar de uitvoering van de maatregelen vraagt meer. Hoe kunnen we Nederland werkelijk voorbereiden op het nieuwe klimaat? Net als de afspraak die in het nationale Klimaat- en Energieakkoord wordt vastgelegd dat gemeenten op korte termijn hun energie-warmteplan klaar moeten hebben zullen de lokale overheden ook hun plan voor aanpassing aan een veranderend klimaat vorm moeten geven. Dat moet in 2020 af zijn, midden in de coalitieperiode van de coalitieakkoorden die we bespreken. Voor de gemeenten een belangrijk beleidsveld, want het zijn niet alleen de stortbuien die het noodzakelijk maken dat de ruimtelijke inrichting en riolen aangepast worden. Het zijn ook hittegolven die zorgen voor grote risico's bij kwetsbare mensen, zoals chronisch zieken en kwetsbare ouderen. De inrichting van wijken en stadskernen, met hitte-eilanden (het kan in een stad vele malen warmer zijn dan in het buitengebied tijdens hittegolven) is een aandachtsveld. Openbaar groen (bomen verkoelen), aanpassing van woningen (goed geïsoleerde woningen blijven langer koel, warmtepompen kunnen ook woningen koel houden), scholen en andere voorzieningen die voorbereid zijn op hittestress worden belangrijk. Extreme droogte of neerslag (denk aan hagelbuien, natuurbranden) kunnen voor landbouw en natuur grote risico's opleveren. Kortom, het is een agenda van formaat die op de gemeenten af komt.

Businesscases in verduurzaming

De investeringen in energiebesparing en duurzame opwekking zijn niet mals. Het financieerbaar maken van dergelijke investeringen is een onderwerp waar de gemeente zich mee bezig kan houden. Dat gebeurt op bescheiden schaal met bijvoorbeeld duurzaamheidsleningen beschikbaar maken. Maar dát wordt hier niet mee bedoeld, want hoewel de leningen ervoor kunnen zorgen dat een relatief beperkte groep wat makkelijker investeringen kunnen doen, veranderen ze het functioneren van de markt niet. Er zijn gemeenten die samen met bijvoorbeeld energiecoöperaties en bedrijfsleven zoeken naar een meer structurele aanpak. Bijvoorbeeld door met hele wijken zoeken naar collectieve mogelijkheden om bewoners zowel financieel als technisch te ontzorgen met hulp van (maatschappelijke) energiedienstenbedrijven. Daarmee kunnen bewoners de investering

betalen uit de besparing op hun energierekening en gaan ze (collectief, want dat rendeert het meest) een langdurig contract aan met installatietechnische bedrijven. Of een dergelijke aanpak met het MKB stimuleren, zodat bedrijven die vanuit hun verplichting vanuit de Wet Milieubeheer willen investeren, door samenwerking en ontzorging een stevige impuls krijgen. Ook zij kunnen de investering af betalen via de besparing op de energierekening. Immers, maatregelen vanuit de Wet Milieubeheer verdienen zich binnen vijf jaar terug! Een andere mogelijkheid is dat gemeenten businesscases steunen via garantstellingen, zodat bijvoorbeeld energiecoöperaties voor hun projecten op het gebied van wind- en zonne-energie laag renteleningen kunnen inzetten voor hun investeringen.

Duurzame mobiliteit

Een belangrijk deel van de CO2 uitstoot komt van voertuigen. Het personenverkeer is daar een belangrijke factor in. Maar ook de toelevering naar winkels en de vele diensten die internetbestellingen thuis afleveren. Gemeenten kunnen hierin veel betekenen. Uiteraard door bereikbaarheid per fiets, of wandelend, te vergemakkelijken. Toegankelijkheid van openbaar vervoer te vergroten. Maar ook door vervuilende en inefficiënte auto's te weren uit bijvoorbeeld stadscentra. Veel personenverkeer zal de komende vijf tot tien jaar over gaan naar elektrisch. Gemeenten hebben een rol bij het stimuleren van een goede laadinfrastructuur. Samenwerking tussen gemeenten en provincie is hierbij van groot belang, zodat een goed dekkend netwerk ontstaat en ook snellaadvoorzieningen op de meest strategische locaties te vinden zijn. Daarnaast kan een gemeente samen werken met het coöperatieve netwerk dat de elektrische deelauto stimuleert. Er zijn gemeenten (en bedrijven) die hun bedrijfsauto's in avonduren en weekenden delen in dergelijke systemen. Rendement voor de betaalbaarheid (de auto levert dan ook op die momenten een rendement op), het milieu en mensen die de aanschaf van een elektrische auto niet kunnen betalen. Een bijkomend voordeel is dat de inzet van deelauto's scheelt in het aantal parkeerplaatsen, want meerdere mensen gebruiken één auto.

Tabel 11: Verdeling van scores

Overig (vanuit o.a. de mogelijke punten), 3 punten te behalen	3
Sterke keuze zonneparken/windparken/samenwerking	
Actief beleid op energiescans e.d. bedrijven	
Ruimtelijke processen voor energie	
Open warmtenetten	
Toekomstvisie duurzaamheid/klimaat	
Adaptatie inspelen op veranderend klimaat	
Businesscases in verduurzaming benoemen	
Duurzame mobiliteit	
Subtotaal	

Vergelijking 2014-2018

	Overig '14	Overig '18
Gemiddeld	0,2	1,4
Te behalen punten	3	3
Percentage	5,8%	47,9%

Tabel 12: Resultaten overig 2014-2018

Thema (overig)	
Sterke keuze zonneparken/windparken/samenwerking	18,8%
Actief beleid op energiescans e.d. bedrijven	2,1%
Ruimtelijke processen voor energie	10,4%
Open warmtenetten	4,2%
Toekomstvisie duurzaamheid/klimaat	14,6%
Adaptatie, inspelen op veranderend klimaat	50,0%
Businesscases in verduurzaming benoemen	14,6%
Duurzame mobiliteit	35,4%

Tabel 13: Resultaten overig 2018 per categorie

Discussie

Veel van de genoemde maatregelen in de categorie overig zijn nieuw voor gemeenten en deze categorie laat dan ook een zeer sterke groei van een factor van 6.5 zien.

Zon en Wind: 81% van de Gelderse coalitieakkoorden maakt géén sterke keuze voor zonneparken, windenergie en de daaraan gekoppelde samenwerking met energiecoöperaties. Dat is opvallend, want met de opgave (16% duurzame energieopwekking in 2023 en 55% CO2 reductie in 2030) is het absoluut onvermijdelijk dat álle Gelderse gemeenten met grootschalige opwekking van duurzame energie te maken hebben. In de coalitieperiode 2018-22 zal in élke Gelderse gemeente dit onderwerp tot stevige discussies in de gemeenteraden kunnen leiden. Het ontbreken van concrete uitspraken in coalitieakkoorden betekent dat deze discussie veelal bestuurlijk nog vele kanten op kan gaan. In dat kader is het ook van belang te zien dat vrijwel géén coalitieakkoord de ruimtelijke processen rond het zoeken en aanwijzen

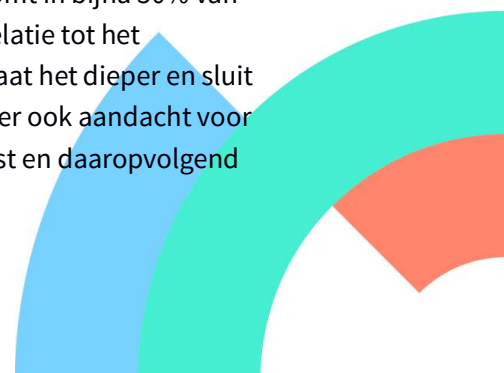
van locaties voor wind- en zonne-energie benoemt. In veel coalitieakkoorden wordt verwezen naar de komst van de omgevingswet en wordt vaak ook verwezen naar de omgevingsvisie. Gezien de urgente opgave zal de discussie over de impact op ruimte en landschap van duurzame energie veel aandacht vragen.

Bedrijfsleven: Het feit dat maar een enkel coalitieakkoord melding maakt van actieve samenwerking met het bedrijfsleven rond energiescans is een punt van aandacht. Bedrijven hebben hierin uiteraard een eigen verantwoordelijkheid, zoals in het verband van het Gelders Energieakkoord ook is afgesproken. Echter, in de samenwerking tussen gemeente, omgevingsdienst en bedrijfsleven is, net als bij burgers, een laagdrempelige aanbieden om kansen en rendementen in beeld te brengen, heel zinvol. Het is feitelijk dé basis voor een goede uitvoering van de Wet Milieubeheer. Samenwerking tussen overheden en bedrijfsleven kán hier het rendement versterken.

Open warmtenetten: Dit is een complex onderwerp waar, recent, de bedrijven die een sterke positie in de warmtenetten hebben, ook de aandacht voor vragen. Veel warmtenetten zijn in bezit én beheer van één bedrijf of een beperkt consortium. Energiecoöperaties hebben bijvoorbeeld dan (nog) niet de mogelijkheid om zélf duurzame warmte in het net te brengen of delen van het net in eigen beheer/bezit te brengen. Dat kan de doorontwikkeling van de warmtenetten remmen. Aangezien de thematiek in een beperkt aantal gemeenten in Gelderland speelt is het niet onlogisch dat er maar beperkt aandacht voor is. Eén gemeente wil een gemeentelijke rol (gemeentelijk warmtebedrijf) in dit kader uitwerken.

Toekomstvisie: 15% van de coalitieakkoorden besteedt wat dieper en inhoudelijk aandacht aan het energie- en klimaatbeleid. Betreft daar circulaire economie en andere beleidsvelden bij. Energie is uiteraard geen ‘apart’ domein, maar integraal deel van ‘wonen’, ‘mobiliteit’ of ‘economie’. Toch is het voor de overgrote meerderheid van de gemeenten nog een apart, gescheiden, werkveld. Dat geldt overigens ook voor andere overheden, als de provincie. Er is een ontwikkeling om de samenhang te vergroten en het is ook aanbevelenswaardig om hierbij een visie te ontwikkelen en per sector in kaart te brengen wélke opgave te verwachten is.

Adaptatie: Het onderwerp van ‘aanpassen aan veranderend’ klimaat komt in bijna 50% van de collegeakkoorden terug. Veelal als aandachtspunt, bijvoorbeeld in relatie tot het rioolbeheer en opvang van regenwater. Maar in een aantal akkoorden gaat het dieper en sluit het aan, breed, op het klimaatrobuust maken van de samenleving en is er ook aandacht voor thema’s als gezondheid en veiligheid in dit kader. De verplichte stresstest en daaropvolgend

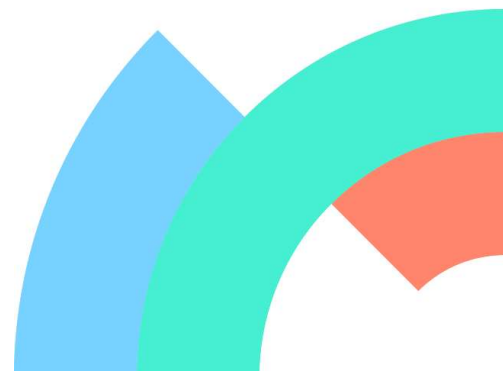
adaptatiebeleid wordt zeer beperkt benoemd. Dit is een thematiek waarvoor extra aandacht absoluut noodzakelijk is. Net als de energie/warmteplannen zal de stresstest/adaptatiebeleid voor álle gemeenten in deze collegeperiode tot uitvoering moeten komen.

Businesscases verduurzamen: In een aantal akkoorden (15%) komt dit onderwerp terug. Vaak in de vorm van een revolverend fonds dat ingezet kan worden om met bedrijven en wijken te investeren. We hebben hierbij niet de duurzaamheidslening voor verduurzaming van woningen betrokken. Dat is feitelijk géén versterking van businesscases zélf, maar het meer laagdrempelig beschikbaar stellen van geld (in de vorm van een lening). Feitelijk een simpele extra stimulans op de leencapaciteit die ook via landelijke regelingen vrij goed beschikbaar is. Maar waar écht de spanning zit is op het beschikbaar krijgen van een ontzorging en verdienmodel in de bestaande bouw en het bedrijfsleven (bijvoorbeeld via energiedienstenbedrijven). Ook de financieel/economische rol van energiecoöperaties valt in dit domein (wordt niet benoemd in de akkoorden), want bijvoorbeeld zonneparken en windparken leveren een stevig rendement op voor de omgeving, dat deels ook weer in renderende businesscases voor verduurzaming gestoken kan worden.

Duurzame mobiliteit: Deze thematiek komt bij ongeveer 30% van de coalitieakkoorden aan de orde. Veelal met focus op de infrastructuur van laadpalen, waar gemeenten een belangrijke rol in kunnen spelen. Een enkele keer met verwijzing naar elektrische deelauto's. Opvallend nauwelijks verwijzing naar pakketdiensten en ander economisch verkeer, noch naar de vervoersplannen van bedrijfsleven en de eigen organisatie.

11. DE TOTAALSCORES VAN ALLE COALITIEAKKOORDEN

Op de pagina's hierna vindt u de totaalscores van alle coalitieakkoorden. Een overzicht is ook te downloaden op www.geldersenergieakkoord.nl.

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

	Inwonertal	Collegaakkoord 2014	Collegaakkoord 2018	Score 2014	Score 2018	energie/warmteplan 14	Energie/warmteplan 18	regionale samenw 14	regionale samenw 18	Voorbeeld 14	Voorbeeld 18	communicatie/sam 14	communicatie/sam 18	bedrijven/wijken 14	bedrijven/wijken 8	Overig 14	Overig 18	Samenvattende opmerkingen	pluspunten	uitdagingen
Aalten	27134	1	1	0	8	0	0	0	1	0	2	0	2	0	0	0	3	Het akkoord benoemt heel concreet de belangrijke ambitie van het Akkoord van Groenlo en werkt dat ook uit in de noodzaak van actualisering. Niet benoemd zijn concrete 'eigen' toezeggingen voor over een energie/warmteplan, de gastransitie naar wijken en energiebesparing (Wet Milieubeheer) bij bedrijven. Geen uitspraak over samenwerking bedrijfsleven, georganiseerde burgers op dit vlak.	Benoemen van het ambitieuze Akkoord van Groenlo en het belang van de actualisering daarvan is belangrijk.	Concrete 'eigen' toezeggingen/ambities, ook kwantitatief (2023/2030) maakt de uitdaging concreet terwijl het maken van een warmteplan, uitwerken van de gastransitie en samenwerking met het bedrijfsleven eea handen en voeten kan geven. Samenwerking met bedrijfsleven en energiecoöperaties kan dit proces versnellen.
Apeldoorn	160497	1	1	2	3	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	Het is een akkoord op hoofdlijnen waarin energie/klimaatproblematiek, net als veel andere maatschappelijke thema's, maar zeer beperkt aan de orde komt. De intentie 2030 klimaatneutraal wordt bevestigd, maar er is nauwelijks sprake van uitwerking. Zonne-energie krijgt de wind mee, maar windenergie moet wachten op een uitwerking.	Het college bevestigt het doel om in 2030 klimaatneutraal te zijn en wil op zonnenergie investeren.	De uitdaging om in 2030 energieneutraal te worden vraagt om concrete plannen en uitvoering, oa. in een concrete uitwerking van de windoptie (of vervangende optie met zon en besparing). De uitdagingen van dit college komen o.a. uit deze uitwerking én het warmteplan waarmee Apeldoorn bezig is en de keuzen die daaruit voortkomen. Die keuzen hebben stevige impact, zowel in besparing en opwekking waar dit college zich op voor kan bereiden.
Arnhem	156050	1	1	5	16	1	3	2	2	0	3	0	1	0	4	2	3	Duidelijke keuze voor een grote investering in de gebouwde omgeving, in stevige samenwerking met bevolking en bedrijfsleven. Arnhem zet in op haar eigen rol (voorbeeldfunctie) en sterk op mobiliteit. Arnhem heeft een stevig energiebeleid. De opgave 2023 en 2030 wordt in het coalitieakkoord niet specifiek benoemd. Geen benoeming van extra investeringen van communicatie (naast de samenwerking in de wijkaanpak). Bekend is dat Arnhem hierop wel actief is.	Het sterk uitgewerkte coalitieakkoord, meet concrete instrumenten laat ambitie en durf zien.	Breed communiceren over de enorme uitdaging om Arnhem klimaatneutraal te maken zal kwantitatief onderbouwd moeten worden. Daarom is het goed om de opgave 2023 en 2030 ook bestuurlijk te borgen, zodat het ambitieuze plan ook in al haar consequenties gedragen wordt.
Barneveld	56625	1	1	4	10	0	1	0	1	1	1	2	3	0	3	1	1	Geen aankondiging van energie/warmteplan, wel benoeming van het belang van samenwerking met sleutelgroepen (als bedrijfsleven/bewoners). Het collegeprogramma is summier over regionale samenwerking. Collegeprogramma benoemt wel communicatie als belangrijke basis van het programma. Bekend is dat Barneveld wel bezig is met haar voorbeeldrol, het collegeprogramma geeft daar echter beperkt aandacht aan.	Het college van Barneveld zet sterk in op draagvlak, haar maatschappelijke partners (bedrijfsleven en burgers).	Het Barneveldse college krijgt in haar periode de opgave een uitgewerkt warmteplan te maken waarin stevige keuzen voorgelegd worden, zowel in opwekking van duurzame energie als besparing. Dát proces voorbereiden en uitvoeren, integraal met bewoners en bedrijfsleven, is de opgave waar het college voor staat.

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Berg en Dal	34724	1	1	1	11	0	4	1	0	0	3	0	2	0	2	0	0	Berg en Dal maakt een heel heldere keuze voor haar eigen voorbeeldfunctie en benoemt een aantal onderwerpen (gasvrije wijken, bedrijven) concreet. Bijzonder van Berg en Dal is dat ze de voorbeeldfunctie uit werkt met het benoemen van de CO2 prestatieladder, een thema waar andere gemeenten ook mee bezig zijn maar het niet in het akkoord benoemen. De keuze van het college is om veel aandacht te besteden aan goed gewogen planvorming. Interessant is dat de samenwerking met de regio niet wordt benoemd.	Stevig inzet op voorbeeldfunctie en een aantal belangrijke onderwerpen als gasvrije wijken en samenwerking met het bedrijfsleven en haar eigen voorbeeldrol (inclusief de CO2 prestatieladder) is sterk.	De regio goed betrekken en gezamenlijk optrekken is misschien wel de intentie, maar wordt niet uitgewerkt. Voor een kleinere gemeente van groot belang. Er is ook ruimte om te ontwikkelen op o.a de thematiek van klimaatadaptatie.
Berkelland	44166	1	1	4	4	1	1	0	0	0	0	2	0	0	2	0	1	Een zeer summiere paragraaf in het coalitieakkoord waarin ambitie welliswaar wordt bevestigd maar zeer beperkt wordt uitgewerkt. Gastransitie wordt niet genoemd, eigen voorbeeldfunctie ook niet, brede samenwerking, met lokale actieve partijen en regionaal wordt ook niet benoemd.	De coalitie van Berkelland bevestigt haar ambitie, die ook in regionaal verband wordt opgepakt.	Verwijzing naar ambities en daarmee een bestuurlijke 'onderlegger' daaraan geven is belangrijk terwijl concrete uitvoeringsvragen t.a.v. bijvoorbeeld de gastransitie in de bestaande bouw, wantplannen en de concrete opgave voor energieopwekking het programma kan versterken. Het bestuurlijk fundament geven aan het klimaat- en energiebeleid lijkt belangrijk. Berkelland is voorloper op een aantal thema's, zoals samenwerking met het bedrijfsleven in de energiebesparing en een visie op zonne-energie. Maar de brede opgave en grote impact die dit heeft op de samenleving kan door bestuurlijk uitgesproken commitment mogelijk versterkt worden.
Beuningen	25481	1	1	4	7	1	0	3	0	0	0	0	3	0	2	0	2	In het coalitieakkoord wordt duidelijk de nadruk gelegd op verduurzaming woningbouw en opwekking van duurzame energie. Eigen voorbeeldfunctie, planvorming, regionale samenwerking, bedrijfsleven blijven onbenoemd. Wél wordt aangegeven dat Beuningen op haar weg door gaat. Mogelijk dat in dát beleid deze aspecten een rol spelen, maar het is dan onduidelijk waar het nieuwe akkoord het accent legt	Beuningen is actief op een aantal concrete beleidsvelden, zoals rond het verduurzamen in de bestaande bouw en de opwekking van duurzame energie.	Bestuurlijk aangeven wat de opgave en impact is van de klimaat- en energietransitie voor 2023 en 2030, met expliciete bestuurlijke commitment voor de eigen voorbeeldfunctie en brede samenwerking.
Bronckhorst	36404	1	1	6	12	1	3	0	2	1	3	3	1	1	0	0	3	Gastransitie in de bestaande bouw en de grote opgave in het bedrijfsleven (o.a. Wet Milieubeheer) worden niet benoemd, hoewel ambities wel benoemd zijn en op een aantal punten worden uitgewerkt. Ook de concrete opgaven t.a.v. duurzame energieopwekking worden niet benoemd. Hoewel Bronckhorst actief is op energiebesparing wordt de gezamenlijke aanpak via wijk/dorpsgerichte uitwerking, rol van energieloket en energiecoöperatie niet benoemd	De ambities worden stevig benoemd in dit akkoord op hoofdlijnen.	Concrete bestuurlijke uitwerking van de opgaven op korte (2023) en middellange termijn (2030) en de daaraan gekoppelde concrete opgaven en samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Brummen	20750	1	1	2	7	1	3	0	2	1	0	0	0	0	2	0	0	In een vrij summier coalitieakkoord komt duurzaamheid en klimaatbeleid aan de orde. Er worden geen concrete doelen genoemd voor bv wind, zon en energiebesparing, ook niet voor de concrete korte termijn 2023 en middellange termijn 2030. De voorbeeldfunctie wordt niet benoemd en ook de gastransitie in de (bestaande) bouw wordt niet benoemd. Adaptatie komt enigszins aan de orde in het benoemen van een klimaatbestendig landschap.	De coalitie van Brummen laat een stevig commitment zien op het gebied van duurzaamheid en klimaatbeleid.	Uitwerken naar concrete doelen op de korte termijn (2023) en middellange termijn (2030) en daarbij concretiseren van het investeringsprogramma. Het benoemen van de uitdagingen in de bestaande bouw en sterker uitwerken van de opgave in klimaatadaptatie.
Buren	26291	1	1	0	4	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	Het coalitieakkoord bevat een eerste aanzet van een visie op de thematiek van energie- en klimaatbeleid en benoemt hierin het belang van de prioriteiten die de partners van het Gelders Energieakkoord hebben benoemd. Ook wordt de voorbeeldfunctie van de gemeente benoemd. Er is nog geen uitwerking naar uitvoering en/of verbreding.	Een eerste aanzet wordt gegeven en de samenwerking in het Gelders Energieakkoord wordt benoemd. Evenals de voorbeeldfunctie van de gemeente.	Uitwerken van de eerste aanzet naar een gekwantificeerd uitvoeringsplan op besparing en duurzame opwekking van energie gericht op 2023 en 2030 maakt de uitdaging concreet. Samenwerking in de regio of met het GEa kan hierin behulpzaam zijn.
Culemborg	27904	1	0	7	0	0	0	1	0	2	0	2	0	2	0	0	0	nog niet beschikbaar		
Doesburg	11324	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	Vrij summier collegeprogramma waarin de thematiek van klimaat- en energiebeleid wel wordt benoemd. Verwijzing naar bestaand beleid, maar op geen van de velden benoeming van concrete maatregelen. Geen benoeming van ambities van Doesburg in 2023 en 2030 (in relatie tot het SER Energieakkoord en het komende Klimaat- en Energieakkoord). Samenwerking met de regio wordt niet benoemd, noch de concrete wijkprogrammering en wet milieubeheer	Verwezen wordt naar bestaand beleid en het belang van de thematiek.	Uitwerken van de eerste aanzet naar een gekwantificeerd uitvoeringsplan op besparing en duurzame opwekking van energie gericht op 2023 en 2030 maakt de uitdaging concreet. Samenwerking in de regio of met het GEa kan hierin behulpzaam zijn.
Doetinchem	57105	1	1	9	15	4	4	2	2	1	1	2	2	0	3	0	3	Benoeming van de keuze voor een grote inzet om energieneutraal te worden. Uitwerking ontbreekt echter. Beperkt aantal concrete acties wordt benoemd. De eigen voorbeeldfunctie wordt bv niet benoemd en regionale samenwerking zeer beperkt terwijl de uitvoering met het bedrijfsleven benoemd maar niet uitgewerkt wordt. In een uitgebreide reactie geeft de portefeuillehouder aan bewust gekozen te hebben voor een akkoord op hoofdlijnen, waarbij vrijwel alle acties benoemd in de aanbevelingen van de partners van het GEa wél worden uitgevoerd. Aangezien we ons hier richten op hetgeen uit het coalitieakkoord af te leiden is wordt de inzet van Doetinchem in deze GEa doorrekening ondergwaarderd.	Sterke en ambitieuze inzet met een aantal heldere speerpunten, bv in de bestaande bouw een pilot naar CO2 neutraliteit opzetten en gezamenlijk de planvorming goed vormgeven met jaarlijkse monitoring en bijstelling.	Doetinchem steviger neerzetten als koploper gemeente door het bestuurlijk commitment breed te communiceren en de doelen die strak en ambitieus zijn te vertalen naar de grote maatschappelijke impact die een uitvoeringsplan in de praktijk heeft. Steviger inzetten op samenwerking op provinciaal vlak (bv in het kader van Wijk v.d. Toekomst, voorbeeldige overheid) kan de uitvoering versnellen.
Druuten	18604	1	1	0	4	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	Druuten heeft een coalitieakkoord (raadsplan) op hoofdlijnen. De coalitie geeft aan aandacht te hebben voor duurzaamheid en degelijk en voortvarend een plan uit te werken. Er worden voor 2023 en 2030 geen doelen opgenomen. De gastransitie en het werken met het bedrijfsleven wordt genoemd. Naast stimuleren van zonne-energie, isolatie en energieloket wordt dit niet uitgewerkt in concrete plannen. Regionale samenwerking wordt niet benoemd in dit kader	Aandacht voor een uitvoeringsplan en de thematiek van gasvrije wijken en de rol van het bedrijfsleven. De belofte voortvarend aan een plan te werken.	Concrete en afrekenbare doelen (2023 en 2030) benoemen, de regio (die zeer actief is) goed betrekken en concreet uitwerken hoe de ambities met de wijken/dorpen en bedrijven worden opgepakt naar uitvoering.

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Duiven	25382	1	1	0	3	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	Akkoord op hoofdlijnen, geen concrete benoeming van doelstellingen op klimaat- en energiebeleid. Samenwerking wordt niet benoemd. Voorbeeldfunctie wordt wel benoemd, maar uitwerking ontbreekt. De term 'adaptatie' komt voor, handelingsperspectief ontbreekt. In het akkoord wordt aangegeven dat realistische doelstellingen zullen worden beschreven die verder gaan dan de vier jaar van het akkoord. Het is niet duidelijk om welke doelstellingen het dan gaat en wat ze voor Duiven te betekenen hebben.	De thematiek wordt benoemd.	Uitwerken van de eerste aanzet naar een gekwantificeerd uitvoeringsplan op besparing en duurzame opwekking van energie gericht op 2023 en 2030 maakt de uitdaging concreet. Samenwerking in de regio of met het GEA kan hierin behulpzaam zijn.
Ede	113618	1	1	1	14	2	2	0	2	0	2	1	2	1	3	1	0	0	0	De coalitie van Ede doet heel concrete toezeggingen op het gebied van wind- en zonne-energie en op het gebied van verduurzaming nieuwbouw en bestaande bouw. Ze zet door op de recente routekaart klimaatneutraal. En ze pakt mobiliteit en adaptatie aan. Ze benoemt beperkt de rol van maatschappelijke partners en werkt de samenwerking met het bedrijfsleven (bv actieve uitvoering Wet Milieubeheer) niet uit. Ook de samenhang met andere beleidsvelden (sociaal, economie, ruimtelijke ordening) wordt niet uitgewerkt.	Een concrete uitwerking van ambities op energie en klimaatbeleid met verwijzing naar de recente routekaart klimaatneutraal en brede insteek op klimaat- en energiebeleid.	Uitwerken van de samenhang met andere beleidsvelden (sociaal, economie, ruimtelijke ordening) kan het akkoord versterken. Ook het concreetiseren van de rol van maatschappelijke partners (bedrijfsleven, energiecoöperatie) kan versterkend zijn.
Elburg	23058	1	1	1	9	0	1	1	2	0	3	0	1	0	1	0	1	0	1	Doelen (routekaart 2050) worden benoemd, maar behalve bij de eigen organisatie, worden geen tussendoelen genoemd (2023 of 2030). Het belang van de regio wordt benoemd, maar de eigen rol hierin niet. Er is een beperkte verwijzing naar gastransitie en bedrijven worden niet benoemd.	Het college van Elburg benoemt de lange termijn opgave (2050) en het belang van de regio.	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners.
Epe	32622	1	1	8	5	1	0	0	1	2	0	2	1	1	1	1	2	0	0	Hoewel in het coalitieakkoord duurzaamheid één van de drie hoofdthema's is, zien we hier geen echt concrete uitwerking. Doelen voor 2023 en 2030 worden niet benoemd, noch de uitwerking in een energie/warmteplan voor de gemeente. De voorbeeldfunctie wordt niet benoemd, noch de samenwerking met partijen uit de energieke samenleving. De gastransitie wordt niet benoemd.	Duurzaamheid vormt één van de drie hoofdthema's	Voor een hoofdthema kan het aanbevelenswaardig zijn eea in een heel concreet plan te zetten waarbij de uitdagingen 2023 en 2030 helder zijn, zodat op schaal en doelgroep en thema de uitdagingen helder zijn en een verifieerbaar plan ligt dat gemonitord kan worden.
Ermelo	26627	1	1	3	7	1	2	0	2	0	0	2	1	0	1	0	1	0	1	Het coalitieakkoord is zeer beperkt, maar weet in die beperking nog wel een aantal zaken te benoemen. Het coalitieakkoord heeft het karakter van een eerste aanzet van klimaat- en energiebeleid maar er is geen gemeenschappelijke ambitie benoemd. Ze benoemt het belang van maatschappelijke initiatieven, maar werkt dit niet uit.	Er is een aanzet tot klimaat- en energiebeleid	Uitwerken van de eerste aanzet naar een gekwantificeerd uitvoeringsplan op besparing en duurzame opwekking van energie gericht op 2023 en 2030 maakt de uitdaging concreet. Samenwerking in de regio of met het GEA kan hierin behulpzaam zijn.
Geldermalsen	26716	1	-	3	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	Gaat fuseren, daarom geen akkoord		

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Harderwijk	46582	1	1	2	13	2	4	0	0	0	3	0	1	0	3	0	2	Het college verwijst naar lopend beleid en bevestigt dit in belangrijke mate. Ze werkt de gastransitie in de bestaande woningen stevig uit en ook de eigen voorbeeldfunctie komt stevig aan de orde. De scherpere doelen landelijk/provinciaal (bv de 55% CO2 reductie voor Gelderland in 2030) sluiten nog niet aan bij de doelen in dit coalitieakkoord (41% in 2031), maar de ambitie in de routekaart om steeds te evalueren en bij te stellen bieden perspectief voor vernieuwing van dit beleid.	Het bevestigen van lopend beleid, dat in Harderwijk breed is ingezet, laat continuïteit zien. Sterke aandacht voor de gastransitie en eigen voorbeeldfunctie.	De gemeente doet meer dan het collegeakkoord doet vermoeden. Ook op duurzame opwekking bijvoorbeeld (wind en zon) is de gemeente actief. De doelen zullen aangescherpt moeten worden naar 55% reductie 2030, wat mogelijk lijkt in de bijstelling van de routekaart.
Hattem	12076	1	1	1	7	0	2	0	1	1	0	0	2	0	0	0	2	Benoeming van een klimaatactieprogramma en samenwerking met de energievoorzij. Ook gasvrije nieuwbouw wordt benoemd (dat is nu feitelijk landelijk beleid) en samenwerking met de woningcorporatie (ook staand landelijk beleid). De coalitie geeft aan ambitie te ontwikkelen, maar benoemt nog niet de aardgasvrije bestaande bouw, samenwerking bedrijfsleven noch haar eigen voorbeeldfunctie. Ook wordt er geen kwantitatief doel benoemd.	Er wordt een fundament gelegd door het klimaatactieprogramma en samenwerking met de energievoorzij te benoemen.	Uitwerken van de eerste aanzet naar een gekwantificeerd uitvoeringsplan op besparing en duurzame opwekking van energie gericht op 2023 en 2030 maakt de uitdaging concreet. Samenwerking in de regio of met het GEK kan hierin behulpzaam zijn.
Heerde	18595	1	1	0	12	0	3	0	2	0	1	0	3	0	2	0	1	Veel aspecten van energie- en klimaatbeleid worden benoemd. Uitwerking in bv gastransitie wijken en wet milieubeheer (bedrijven) ontbreekt en ook de concrete opgave op korte- en middellange termijn (2023-2030) en de daaruit volgende keuzen (bv voor zonne- en windenergie) worden niet benoemd. De eigen voorbeeldfunctie wordt niet uitgewerkt en van concreet beleid en concrete doelen voorzien.	Het college geeft de hoofdlijnen van energie- en klimaatbeleid weer.	Uitwerken van de hoofdlijnen naar een gekwantificeerd uitvoeringsplan op besparing en duurzame opwekking van energie gericht op 2023 en 2030 maakt de uitdaging concreet. Samenwerking in de regio of met het GEK kan hierin behulpzaam zijn.
Heumen	16421	1	1	1	15	1	3	0	3	0	0	0	3	0	3	0	3	Planning wordt genoemd en uitgewerkt, maar de kortere en concrete termijn ontbreekt (2023 en 2030). Het college benoemt sterk het belang van samenwerking, met maatschappelijke partners én de regio. Er is veel aandacht voor communicatie. Ook wijkaanpak komt goed in beeld en bedrijven worden genoemd (hoewel dat concreter uitgewerkt kan worden). Er is concrete verwijzing naar het belang van onderwijs op dit gebied en aandacht voor adaptatie en integraliteit van beleid.	Een ambitieus collegeakkoord met veel aandacht voor communicatie, de wijkaanpak en samenwerking. Een integrale aanpak, met aandacht voor het onderwijs.	De sterke basis kan nóg geconcretiseerd worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan.
Lingewaal	11157	1	1	5	0	1	0	0	0	1	0	0	0	2	0	1	0	Gaat fuseren, daarom geen akkoord		
Lingewaard	46185	1	1	1	14	0	2	0	2	0	2	1	2	0	3	0	3	Veel aandacht voor warmtenet, windenergie, aardgastransitie en de voorbeeldfunctie. Brede communicatie wordt nog niet uitgewerkt en de doelen op de korte termijn (2023-2030) komen ook niet aan de orde waardoor de kwantitatieve opgave nog niet in beeld is. Wel wordt aangegeven dat Lingewaard met bewoners en bedrijven energie/warmteplannen gaat maken.	Een stevige inzet op een aantal concrete opgaven als wind, warmtenet, aardgastransitie en voorbeeldfunctie én de samenwerking met bewoners en bedrijfsleven.	De sterke basis kan nóg geconcretiseerd worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan.

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Lochem	33556	1	1	4	3	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	0	1	1	De invulling is in 2018 beperkter dan in 2014. Grote thema's, als zonneparken en windenergie en gastransitie van wijken en uitvoering wet milieubeheer worden niet benoemd, noch de regionale samenwerking.	De thematiek wordt benoemd in een coalitieakkoord dat na de zomer van 2018 uitgewerkt wordt in een collegeprogramma.	Om in het collegeprogramma concreet te worden zal de uitdaging geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners.
Maasdriel	24280	1	1	1	7	0	3	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	1	Het college zet in op planvorming, welliswaar naar 2050 zonder korte termijn doelen, maar wel in brede samenwerking. Het college benoemt energiebesparing en zonne-energie, maar komt niet tot concrete planvorming/planning in relatie tot concrete doelen (2023/2030), benoemt samenwerking bedrijfsleven niet breed en werkt de gastransitie in de bestaande bouw niet uit. Ze benoemt ook niet de eigen voorbeeldfunctie.	De insteek van planvorming in brede samenwerking, met het benoemen van energiebesparing en opwekking van duurzame energie.	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners.
Montferland	35396		1	0	5	0	2	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	Montferland sluit zich aan bij regionale doelen, maar vertaalt ze in het collegeprogramma nauwelijks naar concrete uitwerking. Er worden geen concrete stappen benoemd, samenwerking met bevolking en bedrijfsleven wordt niet nader benoemd. Wel concreet zijn het duurzaamheidsloket en oplaadpunten elektrische auto's.	Er wordt aangesloten bij de regionale doelen van klimaatneutraliteit.	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners.
Nederbetuwe	23398	1	1	0	9	0	3	0	2	0	0	0	0	1	0	2	0	1	Terwijl de gemeente een stevig klimaatprogramma heeft wordt in het collegeprogramma maar zeer beperkt verwezen naar de inzet en gevolgen. Zo wordt samenwerking, bedrijfsleven energiebesparing bestaande bouw benoemd, maar niet uitgewerkt in concrete ambities en stappen	Er wordt een stevig fundament gelegd met het benoemen van belangrijke beleidsvelden en ambities.	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners.
Neerijnen	12353	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	gaat fuseren, daarom geen akkoord		

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Nijkerk	41860	1	1	2	8	1	2	0	0	1	2	0	0	0	3	0	1	Het coalitieprogramma van Nijkerk straalt ambitie uit maar komt op een aantal fronten nog niet tot concrete uitwerking. De samenwerking met het bedrijfsleven komt niet aan de orde, hoewel Nijkerk daar wel actief in is. Het college geeft aan een stevig plan te willen maken, maar brengt nog niet in beeld welke enorme opgaven er zijn t.a.v. besparing en opwekking duurzame energie. Dat wordt dus ook niet in concrete doelen en programma's uitgewerkt. Regionale samenwerking op dit gebied komt niet aan de orde.	Een stevige ambitie geformuleerd.	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners. De Nijkerkse praktijk is sterker dan het akkoord weergeeft en gezien de opgave en impact kan het zinvol zijn dat bestuurlijk te bekrachtigen.
Nijmegen	174575	1	1	5	13	2	2	0	2	1	1	0	3	0	2	2	3	In het collegeprogramma worden doelen voor 2040 opgenomen, maar de tussendoelen (2023 en 2030) worden niet benoemd. Ook de samenhang met andere beleidsvelden wordt niet benoemd. Regionale samenwerking en maatschappelijke partners worden duidelijk benoemd, maar concrete taakstelling niet. Nijmegen investeert veel in communicatie en in de aanpak van wijken. Bedrijfsleven wordt niet of nauwelijks benoemd in het collegeprogramma, hoewel binnen Nijmegen daar uiteraard programma's op lopen. De inzet op een revolverend fonds en duurzame mobiliteit zijn duidelijke aanvullingen op regulier beleid. Het college heeft in haar coalitieakkoord keuzen gemaakt en niet het hele werkveld benoemd waarop ze actief is, en in die zin wordt ze in deze doorrekening waarschijnlijk ondergewaardeerd t.o.v. de feitelijke situatie.	Een ambitieus collegeakkoord met duidelijke keuzen voor o.a. gasvrije wijken en een publieke inzet voor het warmtenet. Er wordt gekozen voor een revolverend fonds dat ruimte biedt voor innovatieve businesscases.	De doorrekening naar ambities in 2023 (zoals 16% duurzame opwekking en concrete besparingsdoelen) met een doorkijk naar de uitdagingen in 2030 (55% CO2 reductie) kan behulpzaam zijn in het samenhangend formuleren van de uitdagingen en de grote impact die energie- en klimaatbeleid voor de Green Capital van Europa kan hebben. Dan kan ook op resultaat gemonitord worden.
Nunspeet	26994	1	1	7	12	3	4	0	1	0	0	2	3	2	1	0	3	In het coalitieakkoord is een 'opmaat' naar ambitieus klimaat- en energiebeleid terug te vinden, oa vanuit een wens om in Nunspeet een energieakkoord te sluiten. De verbinding met andere beleidsthema's en circulaire economie komt nadrukkelijk aan de orde. Er wordt verwezen naar het belang van samenwerking met maatschappelijke partijen, zoals georganiseerd bedrijfsleven en de energiecoöperatie. Wat niet benoemd wordt is dat aardgastransitie in de bestaande bouw, de kwantitatieve uitdaging t.a.v. duurzame opwekking en besparing en concrete plannen voor realisatie. Ook de voorbeeldrol van de gemeente en de rol van de Wet Milieubeheer komt niet aan de orde. Dat Nunspeet actief is op het zoeken naar windmogelijkheden en daarin ruimtelijke ontwikkelingen aan de orde stelt is niet opgenomen in het akkoord.	Een ambitieus collegeakkoord waarin gekozen wordt voor een 'eigen' klimaatakkoord met de maatschappelijke partners en een sterke verbinding met de andere beleidsthema's die voor klimaat- en energiebeleid van belang zijn.	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners. Dat biedt ook de ruimte om een aantal keuzen (bv op wind) bestuurlijk herkenbaar te maken.

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Oldebroek	23330	1	1	0	2	0	1	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	Het coalitieakkoord van Oldebroek geeft aan dat er ambitie is. De coalitie wil dan ook dat de gemeentelijke organisatie in 2025 energieneutraal is. Ze relateert dat ook wat, met de opmerking dat dit niet tegen elke prijs moet gebeuren. Er wordt melding gemaakt van een routekaart, maar van doelen op de korte of middellange termijn is nog geen sprake. De gastransitie in de wijken, de samenwerking met het bedrijfsleven, regionale samenwerking worden niet uitgewerkt.	De ambitie wordt benoemd en de gemeentelijke organisatie wil energieneutraal worden in 2025. Er wordt melding gemaakt van de routekaart voor energie- en klimaatbeleid.	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners.
Oost Gelre	26614	1	1	2	7	1	1	0	3	1	1	0	0	0	2	0	0	Oost Gelre vult haar klimaatbeleid, zo lijkt het, vooral regionaal in. Het college maakt hier niet zelf beleid op en formuleert, behalve rond eigen maatschappelijk vastgoed, geen concrete ambities. Termen als bedrijven en wijken zijn terug te vinden, maar de uitwerking ontbreekt.	Sterke regionale invulling.	Het lijkt zaak voor Oost Gelre om, naast en verbonden met het regionale beleid ook haar eigen planning in beeld te krijgen. De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners.	
Oude IJsselstreek	39550	1	1	0	9	0	3	0	1	0	2	0	1	0	1	0	1	In het collegeakkoord wordt een eerste aanzet gegeven met het benoemen van het Akkoord van Groenlo, gericht op energieneutraliteit 2030 terwijl ook energieloketten en bedrijven genoemd worden. Een energie/warmteplan wordt niet benoemd terwijl ook over communicatie, de energiecoöperaties, wet milieubeheer en concrete plannen aangaande zonne- of windenergie nog niet gesproken wordt. Ook de gastransitie komt weinig aan de orde, alleen (indien mogelijk) aangaande nieuwbouw, een ontwikkeling die ook landelijk sterk speelt. Dat is jammer, want we wéten dat Oude IJsselstreek een actief energie- en klimaatbeleid heeft. Blijkbaar koos dit college ervoor dat maar beperkt in het akkoord op te nemen en is de waardering in deze GEA bepaling mogelijk een onderwaardering van de feitelijke prestatie.	Oude IJsselstreek noemt de ambitie, o.a. via het Akkoord van Groenlo (2030 energieneutraal, met focus op de gebouwde omgeving).	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners. Dat de gemeente daarin al veel doet kan dan bestuurlijk ook bekrachtigd worden langs (uitvoerings)plannen die kwantitatief aansluiten bij de uitdaging.	
Overbetuwe	47349	1	1	2	4	0	3	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	Er is een routekaart die in een breed proces is uitgewerkt. Er worden intenties uitgesproken. Echter geen concrete uitwerking van de intenties.	Overbetuwe zet in op een breed proces voor klimaat- en energiebeleid.	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners.	

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Putten	24358	1	1	1	7	0	0	1	0	0	1	0	3	0	1	0	2	Het coalitieakkoord van Putten benoemd specifiek de energietransitie in de gebouwde omgeving, adaptatie en circulair inkopen. Maar van een gezamenlijk plan met doelstellingen op de korte (2023) en middellange termijn (2030) is geen sprake. De uitvoering van Wet Milieubeheer wordt niet benoemd (Putten is hier wel actief op). Intergemeentelijke, regionale of provinciale samenwerking op het gebied van klimaat- en energiebeleid wordt niet benoemd. Hoewel in het coalitieakkoord wordt aangegeven dat gekeken wordt naar de mogelijkheid een extra stapje verder te doen wordt de voorbeeldfunctie niet uitgewerkt.	Er is concrete aandacht voor de energietransitie op thema's als gebouwde omgeving, adaptatie en circulair inkopen.	De opgave zal geconcretiseerd moeten worden door de uitdagingen op korte (2023) termijn en middellange termijn (2030) uit te werken in een gekwantificeerd plan. Daarin zal aandacht voor opwekking (zon en wind) en energiebesparing (gasvrije wijken, bedrijfsleven) van belang zijn én de samenwerking met de meest relevante partners.
Renkum	31380	1	1	2	16	0	3	0	1	1	2	1	3	0	4	0	3	Het coalitieakkoord beschrijft concreet dat de routekaart van het uitvoeringsplan (op weg naar een klimaatneutraal Renkum) geactualiseerd zal worden met 2023 en 2030 als mijlpalen. Renkum is op vrijwel alle vlakken actief. In het coalitieakkoord worden niet specifiek de samenwerkingsverbanden met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties benoemd terwijl de voorbeeldfunctie een beperkte uitwerking heeft. De taakstelling op zonn- en windenergie wordt niet benoemd.	Een ambitieus collegeakkoord met concrete plannen voor 2023 en 2030 en brede aandacht voor een groot aantal thema's op klimaat- en energiebeleid.	Voor Renkum, met haar stevige collegeakkoord op dit beleidsvlak kan het zaak zijn om kwantitatief te onderbouwen wat haar opgave (op eigen grondgebied of in samenwerking in de regio) is t.a.v. de opwekking van duurzame energie om haar doelen te halen.
Rheden	43508	1	1	9	18	3	4	0	3	2	3	2	3	2	2	0	3	Een uitgebreid hoofdstuk op het gebied van klimaat, met brede samenhang (ook circulaire economie) en duurzame toekomstvisie. Het enige thema dat niet benoemd is betreft het bedrijfsleven en de handhaving/stimulering van de Wet Milieubeheer	Zeer stevige ambitie en sterk op de samenhang in relatie tot circulaire economie en een duurzame toekomstvisie.	Het benoemen van inspanningen met het bedrijfsleven maakt het akkoord 'af'.
Rozendaal	1520	1	1	2	11	0	3	0	2	1	1	1	3	0	1	0	1	Rozendaal laat duidelijk ambitie zien. Tegelijk is het ook duidelijk dat het beleid jong en niet uitgewerkt is. Er wordt gezocht naar extra capaciteit en gehoopt op extra ruimte in het gemeentefonds terwijl projecten en programma's nauwelijks zijn uitgewerkt en geconcretiseerd. Rozendaal verbindt zich heel duidelijk met de regio en landelijke ontwikkelingen en laat ook zien daarvan goed op de hoogte te zijn. Rozendaal is een gemeente zonder bedrijventerrein en weinig MKB, met veel natuur.	Rozendaal toont stevige ambitie vanuit een jong beleidsveld. De coalitie verbindt zich stevig met de regio en richt zich op landelijke ontwikkelingen waarvan ze goed op de hoogte is.	Voor een kleine gemeente als Rozendaal (zonder bedrijventerreinen, weinig MKB) is het de uitdaging capaciteit en kracht te vinden voor uitvoering. Samenwerking met georganiseerde burgers (energiecoöperaties) en een goede verbinding met provinciale programma's kan steun bieden.
Scherpenzeel	9730	1	1	0	6	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	2	Er is sprake van een energievisie Scherpenzeel die op basis van de regionale visie wordt uitgewerkt. Er worden geen concrete doelen genoemd voor 2023 of 2030, noch voor de woningbouw en/of bedrijfsleven. Ook wordt de eigen voorbeeldfunctie niet benoemd, behalve op de thematiek van duurzaam inkopen (waarbij de formulering vrij open wordt gehouden: "bij gemeentelijke aanbestedingstrajecten rekening houden met duurzaamheidsaspecten").	De coalitie sluit aan bij de regionale visie en wil rekening houden met de thematiek van duurzaamheid en klimaat bij inkoopbeleid.	Concrete bestuurlijke uitwerking van de opgaven op korte (2023) en middellange termijn (2030) en de daaraan gekoppelde concrete opgaven en samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. In het algemeen kan gesteld worden dat op alle fronten concrete uitwerking het collegeakkoord belangrijk kan versterken.

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Tiel	41432	1	1	1	15	0	4	0	2	0	0	0	3	1	4	0	2	De Tielse coalitie sluit heel duidelijk aan bij de ontwikkelingen van het landelijk Klimaatakkoord, met regionale energiestrategieën en een stevig bewustzijn van de uitdagingen in de gebouwde omgeving (gastransitie). Er wordt ook aandacht besteed aan duurzame bedrijventerreinen, de versterking van de energiecoöperatie. Adaptatie wordt genoemd. Wat het college niet heeft opgenomen is haar eigen voorbeeldfunctie, vertaald naar bv de eigen gebouwen, inkoopbeleid etc.	Een stevige ambitie met een goede verbinding met de landelijke ontwikkelingen waarbij de uitdagingen in de gebouwde omgeving goed in het vizier zijn. Ook aandacht voor bedrijven en de samenwerking met de energiecoöperatie.	De eigen voorbeeldfunctie, vertaald naar de eigen gebouwen, inkoopbeleid en concrete doelen en instrumenten om daar vorm aan te geven kan het akkoord versterken. Ook de concrete taakstelling in de opgave op het gebied van wind- en zonnenergie kan een belangrijke aanvulling zijn.
Voorst	24165	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	Niet beschikbaar		
Wageningen	38448	1	1	2	19	1	4	0	3	0	3	1	3	0	3	0	3	Wageningen wordt gekenmerkt door een zeer ambitieus en volledig collegeprogramma, waarin een volwassen basis voor klimaat- en energiebeleid is geformuleerd, uitgaande van zowel een ambitie en visie op de korte, middellange én lange termijn. Dat Wageningen niet het volle aantal punten bereikt is omdat de uitwerking met het bedrijfsleven niet voldoende is vormgegeven. Hoewel bekend is dat ook Wageningen op dat gebied actief is.	Ambitieuze en volledig met een integrale visie op klimaat- en energiebeleid en concrete doelen.	Het benoemen van inspanningen met het bedrijfsleven maakt het akkoord 'af'.
West Maas en Waal	18850	1	1	0	5	0	0	0	3	0	0	0	1	0	0	0	1	West Maas en Waal verwijst naar de regio als het gaat om klimaat- en energiebeleid en benoemt in haar eigen collegeprogramma vrijwel geen concrete doelen of activiteiten. Er is een concrete verwijzing naar het belang van onderwijs en de jeugd in dit kader.	De coalitie verwijst naar de regio als het om klimaat- en energiebeleid gaat.	Concrete bestuurlijke uitwerking van de opgaven op korte (2023) en middellange termijn (2030) en de daaraan gekoppelde concrete opgaven en samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. In het algemeen kan gesteld worden dat op alle fronten concrete uitwerking het collegeakkoord belangrijk kan versterken
Westervoort	15007	1	1	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	Er wordt aangegeven dat planvorming noodzakelijk en wenselijk is, maar het beleid lijkt in de kinderschoenen te staan en wordt niet nader uitgewerkt naar concrete doelen en maatregelen.	De noodzaak en wenselijkheid van planvorming wordt onderschreven in het akkoord	Concrete bestuurlijke uitwerking van de opgaven op korte (2023) en middellange termijn (2030) en de daaraan gekoppelde concrete opgaven en samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. In het algemeen kan gesteld worden dat op alle fronten concrete uitwerking het collegeakkoord belangrijk kan versterken
Wijchen	40789	1	1	3	4	2	1	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0	Geen wezenlijke keuze en gezamenlijke programmering energie- en klimaatbeleid, fase van eerste intenties. Er worden een aantal punten kort benoemd, zoals een aanzet rond wijken en bedrijven, een routekaart 2040 en energiebesparing maatschappelijk vastgoed.	De thematiek wordt benoemd en eerste intenties worden uitgesproken, zoals t.a.v. bestaande bouw, een routekaart en maatschappelijk vastgoed.	Concrete bestuurlijke uitwerking van de opgaven op korte (2023) en middellange termijn (2030) en de daaraan gekoppelde concrete opgaven en samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. In het algemeen kan gesteld worden dat op alle fronten concrete uitwerking het collegeakkoord belangrijk kan versterken

GELDERS ENERGIEAKKOORD

Samen voor ons klimaat
geldersenergieakkoord.nl

Winterswijk	28902	1	1	3	8	1	1	0	0	1	2	1	1	0	1	0	3	<p>Het college zet een stevige ambitie neer (zoals de regio ook doet), met 2030 energieneutraal. Ook wordt aangegeven dat er aandacht is voor het betrekken van burgers/bedrijven bij energiebesparing. In het collegeakkoord wordt verwezen naar een moratorium op windenergie maar wel een locatie aangewezen voor opwekking duurzame energie (bedrijventerrein), Wat ontbreekt is een concrete uitwerking, kwantitatief, hoe de doelen van 2030 bereikt kunnen worden. De uitwerking van een aanpak van de gastransitie in de bestaande bouw ontbreekt terwijl ook de rol van partners in de aanpak (zowel opwekking als besparing) niet genoemd wordt. Bedrijven worden concreet benoemd, maar de rol van Wet Milieubeheer, omgevingsdienst en de samenwerking die nodig is voor uitrol niet. Hoewel regionale samenwerking elders in het collegeakkoord wordt benoemd is op dit moment geen verwijzing naar deze samenwerking.</p>	<p>De ambitie wordt neergezet met 2030 energieneutraal en betreft daar ook de burgers en bedrijven bij.</p>	<p>Concrete bestuurlijke uitwerking van de opgaven op korte (2023) en middellange termijn (2030) en de daaraan gekoppelde concrete opgaven en samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties kan het akkoord aanmerkelijk versterken..</p>
Zaltbommel	27743	1	1	3	11	3	1	0	0	0	2	0	3	0	2	0	3	<p>Het coalitieakkoord laat ambitie zien, maar mist vaak concrete en afrekenbare doelen, uitwerking naar bv opwekking duurzame energie en besparing. Wet Milieubeheer en de gastransitie komen niet aan de orde terwijl ook regionale samenwerking niet benoemd wordt. Ook concrete planvorming, met doelen in 2023 en 2030 en de daaraan gekoppelde uitvoeringsagenda worden niet benoemd.</p>	<p>De coalitie toont ambitie en laat duidelijk zien dat het beleidsveld haar aandacht heeft.</p>	<p>Concrete bestuurlijke uitwerking van de opgaven op korte (2023) en middellange termijn (2030) en de daaraan gekoppelde concrete opgaven en samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.</p>
Zevenaar	32392	1	1	5	8	1	2	1	0	2	1	1	2	0	3	0	0	<p>Bij Zevenaar is de oude gemeente Rijnwaarden aangesloten. Beide gemeenten hadden in 2014 een vergelijkbare 'score' in hun collegeakkoord op klimaatbeleid. Zevenaar sluit aan bij het 'tien punten plan van het GEA' en laat in de collegetekst ambitie zien. Ze werkt het op het vlak van een concreet energie/warmteplan en haar consequenties én de aardgastransitie (bestaande bouw) niet concreet uit. Ze benoemt de voorbeeldfunctie van de gemeente, maar er wordt niet ingevuld hoe die voorbeeldfunctie (energieneutraal 2025) te bereiken is.</p>	<p>De coalitie toont ambitie en haar voorbeeldfunctie.</p>	<p>Concrete bestuurlijke uitwerking van de opgaven op korte (2023) en middellange termijn (2030) en de daaraan gekoppelde concrete opgaven en samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties maakt de uitdaging concreet. Ook het benoemen van concrete instrumenten voor het behalen van de doelen voor de eigen voorbeeldfunctie kunnen het akkoord versterken.</p>
Zutphen	47314	1	1	7	18	1	4	0	2	1	3	2	3	1	3	0	3	<p>Een breed en ambitieus coalitieakkoord op duurzame energie en klimaatbeleid. Klimaatadaptatie wordt niet benoemd en de concrete opgave in energiebesparing/duurzame opwekking wordt niet benoemd. Wel zien we een sterke keuze voor een windpark bij de Mars en een zeer stevige inzet op de (aard)gastransitie. De coalitie werkt ook de voorbeeldrol van de overheid uit en verbindt haar duurzaamheidsbeleid breed aan circulaire economie.</p>	<p>De ambitie van de coalitie wordt stevig benoemd terwijl concreet keuzen worden gemaakt voor bijvoorbeeld een windpark bij de Mars en de aardgastransitie in de bestaande bouw. Het is een integrale visie die het akkoord laat zien, verbonden met circulaire economie.</p>	<p>Het benoemen en uitwerken van de uitdaging die het veranderend klimaat ons stelt (klimaatadaptatie) en een concrete kwantitatieve keuze voor opwekking duurzame energie kan het akkoord versterken.</p>